

RAAD VOOR VERGUNNINGSBETWISTINGEN

ARREST

nr. RvVb/A/1516/1364 van 26 juli 2016
in de zaak 1213/0542/A/2/0510

In zake:

1. mevrouw **Mariette HEYERICK**
2. de heer **Marc TUYTSCHAEVER**
3. de heer **Jean-François AGNEESSENS**
4. mevrouw **Inge MESTDAGH**

bijgestaan en vertegenwoordigd door:
advocaten Jan BELEYN en Melissa VERPLANCKE
kantoor houdende te 8500 Kortrijk, President Kennedypark 6/24
waar woonplaats wordt gekozen

verzoekende partijen

tegen:

de **GEWESTELIJKE STEDENBOUWKUNDIGE AMBTENAAR** van het
departement RWO, afdeling Oost-Vlaanderen

bijgestaan en vertegenwoordigd door:
advocaat Paul AERTS
kantoor houdende te 9000 Gent, Coupure 5
waar woonplaats wordt gekozen

verwerende partij

*Tussenkomen
partij:*

de nv **ELECTRABEL**

bijgestaan en vertegenwoordigd door:
advocaten Tanguy VANDENPUT en Patrik DE MAEYER
kantoor houdende te 1160 Brussel, Tedescolaan 7
waar woonplaats wordt gekozen

I. VOORWERP VAN DE VORDERING

De verzoekende partijen vorderen met een aangetekende brief van 12 april 2013 de vernietiging van de beslissing van de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar van het departement RWO, afdeling Oost-Vlaanderen van 25 februari 2013 waarbij aan de tussenkomen partij een stedenbouwkundige vergunning wordt verleend voor de oprichting van zeven windturbines parallel aan de E40 te Nevele en Aalter.

De bestreden beslissing heeft betrekking op de percelen gelegen te 9880 Aalter, Cromekestraat, Boerestraat, Dalestraat, Gaverestraat, Nevelestraat, Rostraat en Wulfhoek en met kadastrale omschrijving afdeling 5, sectie B, nummer 701 Aalter, afdeling 1, sectie A, nummers 139, 147, 226, 261, 307 Nevele en afdeling 3, sectie A, nummer 959 Nevele.

II. VERLOOP VAN DE RECHTSPLEGING

De verwerende partij heeft een antwoordnota ingediend en een afschrift van het administratief dossier neergelegd. De verzoekende partijen hebben een wederantwoordnota ingediend. De tussenkomenende partij heeft een schriftelijke uiteenzetting ingediend.

De partijen zijn opgeroepen voor de openbare zitting van 19 november 2013, waar de behandeling van de vordering tot vernietiging is verdaagd naar de openbare zitting van 21 januari 2014 in afwachting van een beslissing van de minister van Leefmilieu inzake de milieuvergunning.

De partijen zijn uitgenodigd voor de openbare terechtzitting van 21 januari 2014, waar de vordering tot vernietiging werd behandeld.

Kamervoorzitter Hilde LIEVENS heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Elias GRITS die *loco* advocaten Jan BELEYN en Melissa VERPLANCKE verschijnt voor de verzoekende partijen, advocaat Paul AERTS die verschijnt voor de verwerende partij en advocaat Patrik DE MAEYER die verschijnt voor de tussenkomenende partij, zijn gehoord.

Titel IV, hoofdstuk VIII van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) betreffende de Raad voor Vergunningsbetwistingen en het besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 2012 houdende de rechtspleging voor de Raad voor Vergunningsbetwistingen (Procedurebesluit) zijn toegepast.

III. TUSSENKOMST

De nv ELECTRABEL verzoekt met een aangetekende brief van 18 juni 2013 om in het geding te mogen tussenkomen.

De voorzitter van de vierde kamer heeft met een beschikking van 29 juli 2013 de tussenkomenende partij toegelaten om in de debatten tussen te komen.

Uit het dossier blijkt dat het verzoek tot tussenkomst tijdig en regelmatig is ingesteld. Er worden geen excepties opgeworpen.

IV. FEITEN

1.

Op 25 maart 2011 (datum van het ontvangstbewijs) dient de tussenkomenende partij bij de verwerende partij een aanvraag in voor een stedenbouwkundige vergunning voor acht windturbines, die zouden worden opgericht parallel aan de E40 op het grondgebied van de gemeenten Nevele en Aalter.

2.

De hierna vermelde eerdere aanvragen tot het oprichten van windturbines werden geweigerd.

Op 18 september 2009 werd de aanvraag van de tussenkomenende partij voor het oprichten van vijf windturbines "parallel aan de E40 te Aalter" geweigerd. Tegen deze beslissing werd beroep aangetekend bij de Raad. De zaak is gekend onder het rolnummer 2009/0016/A/2/0007. Op 1 september 2014 verklaart de Raad met arrest nr. A/2014/0237 het beroep zonder voorwerp omdat

de definitieve weigering van de milieuvergunning ook van rechtswege het verval van de stedenbouwkundige vergunning met zich meebrengt.

Op 9 april 2010 werd een volgende aanvraag van de tussenkomende partij, ditmaal voor het oprichten van vier windturbines “parallel aan de E40 te Nevele en Aalter” geweigerd. Ook deze beslissing werd bestreden bij de Raad. Op 10 september 2013 verklaart de Raad met arrest nr. A/2013/0529 het beroep zonder voorwerp omdat de definitieve weigering van de milieuvergunning ook van rechtswege het verval van de stedenbouwkundige vergunning met zich meebrengt.

Op 13 april 2011 werd een aanvraag, ditmaal ingediend door de nv Storm Development die strekt tot het oprichten van zeven windturbines “langs de E40 te Nevele” geweigerd. De aanvrager bestreed de weigeringsbeslissing eveneens bij de Raad. Met het arrest van 28 juli 2015 met nummer A/2015/0433 verwerpt de Raad het beroep.

2.

De percelen zijn volgens de bestemmingsvoorschriften van het bij koninklijk besluit van 14 september 1977 vastgestelde gewestplan ‘Gentse en Kanaalzone’, deels gelegen in agrarisch gebied en volgens de bestemmingsvoorschriften van het bij koninklijk besluit van 24 maart 1978 vastgestelde gewestplan ‘Eeklo-Aalter’, deels gelegen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied.

Windturbine 8 is gelegen binnen de grenzen van het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan, “Oossekout”, goedgekeurd bij besluit van de deputatie van de provincie Oost-Vlaanderen van 16 december 2004.

Windturbine 1 tot en met windturbine 7 zijn niet gelegen binnen een gebied waarvoor een goedgekeurd bijzonder plan van aanleg of ruimtelijk uitvoeringsplan geldt, noch binnen de omschrijving van een behoorlijk vergunde, niet vervallen verkaveling.

Naar aanleiding van het openbaar onderzoek, georganiseerd van 16 mei 2011 tot en met 16 juni 2011, in de gemeente Nevele, worden 65 bezwaarschriften ingediend door onder meer de eerste, tweede en derde verzoekende partij.

Naar aanleiding van het openbaar onderzoek, georganiseerd van 11 mei 2011 tot en met 9 juni 2011, in de gemeente Aalter, wordt één bezwaarschrift ingediend.

De Interdepartementale Windwerkgroep verleent op 9 augustus 2011 het volgende gunstig advies:

“ ...

Besluit:

De Interdepartementale Windwerkgroep staat positief ten aanzien van de inplanting van 8 windturbines in Nevele/Aalter.

Voor deze zone werden eerder verschillende projecten voorgesteld. De Interdepartementale Windwerkgroep gaf vorig jaar in deze zone op 27 april 2010 een voorlopig negatief advies voor de vergunningsaanvraag van de N.V. Storm Development voor de inplanting van 4 windturbines. Op 27 mei 2010 gaf de Windwerkgroep een voorlopig negatief advies voor vergunningsaanvraag van de N.V. Electrabel voor de inplanting van 2 windturbines in deze zone. Op 9 december 2010 adviseerde de Interdepartementale Windwerkgroep negatief voor de inplanting van 7 windturbines van de ontwikkelaar Storm Development in deze projectzone.

De voorliggende zone langsheen en ten noorden van de E40 autosnelweg ter hoogte van Nevele, biedt duidelijk potenties voor de inplanting van grootschalige windturbines. Het is hierbij van belang te komen tot een maximale invulling van deze zone, met een lijnvormige opstelling parallel en zo goed mogelijk aansluitend bij de aanwezige lijninfrastructuur, de E40-autosnelweg.

De voorgestelde inplanting van 8 windturbines kan gezien worden als een coherente en regelmatige invulling van deze zone, voldoende aansluitend bij de aanwezige lijninfrastructuur. De voorgestelde inplanting is dan ook ruimtelijk aanvaardbaar

In het westen van de projectzone bevindt zich de relictzone “Markette” waarin zich het beschermde landschap “Kraenepoel en Markettebossen” bevinden. In het oosten bevindt zich de relictzone “Kalevallei”. De E40 autosnelweg is op deze locatie eerder onopvallend in het landschap aanwezig waardoor het inplanten van windturbines de aanwezigheid ervan zal gaan accentueren en versnipperend zal werken. De windturbines verstoren op die manier het kleinschalig agrarisch veldlandschap dermate dat een significante bijkomende negatieve impact op het landschap wordt verwacht.

Er bevinden zich 3 woningen van derden gelegen op minder dan 250 meter van de turbines (respectievelijk 236, 242 en 248 meter). De geluidsstudie en de studie van het achtergrondgeluid geven aan dat er bijkomende reductiemaatregelen bij ongunstige windsnelheden en –richting nodig zijn. De initiatiefnemer stelt alles in het werk om het geluidsniveau te reduceren tot een niveau waarbij hinder voor de omgeving zoveel mogelijk vermeden wordt. Het project dient steeds te voldoen aan de voorwaarden inzake geluid gesteld in de omzendbrief “Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines” van 2006.

Slagschaduw komt voor wanneer de zon door de rotor van de windturbines schijnt. In de zone gelegen in de projectiezone van de rotor, kan de schaduw van de wiek zichtbaar zijn als een intermitterende schaduw.

Uit de slagschaduwanalyse blijkt dat er zes woningen van derden binnen de contour van 30 uur slagschaduw per jaar bevinden (tussen de 30 en de 40 uur slagschaduw per jaar). De projectontwikkelaar dient in elk geval de nodige maatregelen te treffen zoals het installeren van schaduwdetectiesystemen, om te garanderen dat steeds aan de gestelde voorwaarden inzake slagschaduw uit de omzendbrief “Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines” van 2006 wordt voldaan.

Er wordt van deze inplanting geen significante negatieve impact op de natuur en avifauna verwacht.

...”

Het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Aalter verleent op 20 juni 2011 het volgende ongunstig advies:

“ ...

De gemeente Aalter streeft ernaar een ecologische verbinding tot stand te brengen tussen de delen ten noorden en ten zuiden van de E40. Zo wordt ook een beperkte uitbreiding van het natuurgebied vooropgesteld onder meer ter ondersteuning van deze ecologische verbinding.

De inplanting van de windturbines in deze omgeving houden onvoldoende rekening met de typische landschappelijke kenmerken en kwaliteiten van het landschap. Door de beoogde inplanting onmiddellijk aansluitend bij de bestaande boscomplexen is een

verdere uitbreiding van het natuurgebied niet mogelijk. Ook de visuele impact van de windturbines op de directe omgeving zal als negatief worden ervaren.

Volgens de bepalingen opgenomen in het Provinciaal beleidskader windturbines wordt de strook tussen Hansbeke en Bellem gevrijwaard als openruimteverbinding. Lineaire implantingen langs de E40 dienen verder onderzocht te worden. De legende Avifauna uit dit beleidskader legt mogelijks randvoorwaarden op voor de voorziene zone. Uit de legende luchtvaart leren we dat de voorziene zone in de buurt ligt van het gebied welke valt onder de specifieke aandachtspunten luchtvaart m.b.t. het vliegveld Ursel.

Het openbaar onderzoek met betrekking tot de voorliggende aanvraag gaf aanleiding tot een bezwaarschrift, ingediend door de raadsheer van acht verschillende personen die allemaal eigendommen hebben in de onmiddellijke omgeving van de beoogde bouwsite. Het bezwaarschrift focust op de juridisch-stedenbouwkundige context en op de historie van het dossier:

- de meest oostelijk geplande windturbine (op grondgebied Nevele) is gelegen binnen het RUP Oossekouter binnen een zone voor koutergebied, waar geen windturbines worden toegelaten.*
- de aanvrager wenst gebruik te maken van de afwijkingsbepaling, art. 4.4.9 van de VCRO. De landschappelijke kwaliteiten dienen echter ook afgewogen te worden in de localisatienota, evenals de goede ruimtelijke ordening.*

Volgens de bezwaarindiener wordt de goede ruimtelijke ordening geschaad en worden de landschappelijke kwaliteiten niet gerespecteerd. Op grondgebied Aalter is de turbine gelegen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied dat een buffer vormt van het verderop liggend natuurgebied.

Ook de overige turbines, op grondgebied Nevele zijn gelegen in een zeer open, onaangetast agrarisch gebied, waardoor de bezwaarindiener besluit dat de windturbines zonder meer een aanslag zijn op dit open landschap. De impact van de turbines is zeer hoog.

Verder verwijst de bezwaarindiener naar de vergunningshistoriek van windturbines op deze locatie. Telkens werden de aanvragen geweigerd.

Het College treedt de raadsheer van de bezwaarindieners bij.

Met toepassing van artikel 4.7.26.§4.2° van de VCRO adviseert het college van burgemeester en schepenen de voorliggende aanvraag dan ook ongunstig. De implanting betekent een te grote aantasting van de ruimtelijke kwaliteiten van de omgeving. De aanvraag wordt doorgestuurd aan de Gewestelijk stedenbouwkundige ambtenaar.

...

Het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Nevele verleent op 4 juli 2011 het volgende ongunstig advies

“ ...

Ongunstig voor de 7 windturbines op het grondgebied Nevele, om volgende redenen:

- de percelen zijn gelegen in het agrarisch gebied, althans deze op het grondgebied Nevele.*
- Het gaat om het bouwen van 8 windturbines (1 op grondgebied Aalter en 7 op grondgebied Nevele).*
- Er zijn momenteel 3 dossiers lopende met name 2 dossiers van Electrabel NV één voor het plaatsen van 5 windturbines en één voor het plaatsen van 4 windturbines (1 op grondgebied Nevele en 3 op grondgebied Aalter), en een dossier van Storm voor het plaatsen van 7 windturbines, waarvan de eindbeslissingen nog niet gekend zijn, en gezien deze zich in dezelfde*

omgeving situeren is het niet realistisch over deze aanvraag een gunstig advies uit te brengen.

- *De windturbine gelegen ter hoogte van de Gaverstraat en de Wulfoek is strijdig met het bestemmingsplan en de stedenbouwkundige voorschriften van het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Oossekouter'.*
- *De ingediende bezwaarschriften en opmerkingen werden hierboven becommentarieerd, deels ingewilligd en deels weerlegd.*

Uit hetgeen voorafgaat blijkt dat de werken niet verenigbaar zijn met de goede plaatselijke ordening en aldus niet in overeenstemming zijn met de artikels 19 en 20 van het koninklijk besluit van 28 december 1972 inzake de toepassing van de gewestplannen.

...

Op 8 september 2011 beslist de verwerende partij de stedenbouwkundige vergunning voorwaardelijk te verlenen voor zeven windturbines. Windturbine 8 wordt uit de vergunning gesloten.

3.

De derde verzoekende partij stelt hiertegen op 27 oktober 2011 een vernietigingsberoep in bij de Raad.

Met een arrest van 21 november 2012 (nr. A/2012/0486) vernietigt de Raad de beslissing van de verwerende partij van 8 september 2011 omwille van de niet afdoende motivering inzake de verenigbaarheid van het aangevraagde met de goede ruimtelijke ordening inzake het aspect landschap.

4.

Na dit vernietigingsarrest werd de procedure hernomen.

De verwerende partij beslist op 25 februari 2013 een stedenbouwkundige vergunning onder voorwaarden te verlenen, behalve voor windturbine 8. De verwerende partij motiveert haar beslissing als volgt:

“ ...

Afwijkingen van stedenbouwkundige voorschriften

Artikel 4.4.9. §1. *Het vergunningverlenende bestuursorgaan mag bij het verlenen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning in een gebied dat sorteert onder de voorschriften van een gewestplan, afwijken van de bestemmingsvoorschriften, indien het aangevraagde kan worden vergund op grond van de voor de vergelijkbare categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding bepaalde standaardtypebepalingen, vermeld in de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008 tot vaststelling van nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen, zoals de tekst ervan is vastgesteld bij het besluit van 11 april 2008. Het eerste lid laat geen afwijkingen toe op de voorschriften van het plan van aanleg die betrekking hebben op de inrichting en het beheer van het gebied.*

§2. *Voor de toepassing van §1, eerste lid, geldt dat een bestemmingsvoorschrift van een gewestplan alleszins vergelijkbaar is met een categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding, indien deze concordantie vermeld wordt in de tabel, opgenomen in artikel 7.4.13, eerste lid, of in de concordantielijst, bepaald krachtens voornoemd artikel 7.4.13, tweede lid.*

Krachtens de overeenkomstige bepalingen van art. 7.4.13, wordt het bestemmingsvoorschrift 'Agrarische gebieden' (dus ook de 'landschappelijk waardevolle

agrarische gebieden') van de plannen van aanleg, volgens de aldaar aangegeven tabel, geconcordeerd met de categorie van gebiedsaanduiding 'Landbouw'.

Het typevoorschrift voor de categorie van gebiedsaanduiding '4. Landbouw', zoals aangegeven in de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen (11 april 2008), bepaalt daarbij onder meer:

Voor zover ze door hun beperkte impact de realisatie van de algemene bestemming niet in het gedrang brengen, zijn de volgende werken, handelingen en wijzigingen eveneens toegelaten:

.../...

het aanbrengen van windturbines en windturbineparken, alsook andere installaties voor de productie van (hernieuwbare) energie of energierecuperatie. De mogelijke effecten van de inplanting ten aanzien van efficiënt bodemgebruik, eventuele verstoring van de uitbating(smogelijkheden) en landschappelijke kwaliteiten dienen in een lokalisatienota te worden beschreven en geëvalueerd.

.../...

Natuurbehoud, landschapszorg en recreatief medegebruik zijn ondergeschikte functies in het agrarisch gebied.

In deze context leveren de desbetreffende decretale bepalingen de principiële rechtsgrond voor de stedenbouwkundige vergunning.

...

Beoordeling van de goede ruimtelijke ordening

De aanvraag is voor wat WT8 betreft principieel in strijd met het van kracht zijnde plan, meer bepaald omdat deze turbine wordt ingeplant in een zone voor bulkengebied volgens het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Oossekouter' (goedgekeurd door de Deputatie op 16/12/2004). Ter zake zijn geen afwijkingsbepalingen van toepassing, zodat WT8 niet voor vergunning in aanmerking komt.

Het college van burgemeester en schepenen van Nevele bracht een ongunstig advies uit. In dit advies wordt verwezen naar de strijdigheid van WT8 met het geldend RUP Oossekouter. De aanvrager heeft intussen om die reden beslist afstand te doen van de bouw van WT8. Deze windturbine wordt dan ook uit de vergunning gesloten. Op die manier wordt tegemoet gekomen aan het advies van het college van burgemeester en schepenen van Nevele en van Fluxys nv.

De overige windturbines worden ingeplant in agrarisch en landschappelijk waardevol agrarisch gebied en zijn bijgevolg eveneens strijdig met de planologische bestemming van het gebied.

Overwegende dat in toepassing van art. 4.4.9. van het VCRO kan afgeweken worden van de bestemmingsvoorschriften, indien het aangevraagde kan worden vergund op grond van de voor de vergelijkbare categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding bepaalde standaardtypebepalingen.

Overwegende dat het inplanten van windturbineparken in agrarisch gebied toegelaten is, voor zover ze door hun beperkte impact de realisatie van de algemene bestemming niet in het gedrang brengen.

Het college van burgemeester en schepenen van Aalter bracht een ongunstig advies uit omwille van de landschappelijke impact.

Tijdens het openbaar onderzoek werden 65 bezwaren ingediend in Nevele en 1 bezwaar in Aalter.

Uit de bespreking van de bezwaren (zie hiervoor) kan besloten worden dat alle bezwaren ontvankelijk zijn en dat een groot deel ongegrond is. Een aantal bezwaren met betrekking tot het geluid, slagschaduw en de inplanting van windturbine 8 zijn gegrond, maar hieraan

kan verholpen worden door het opleggen van de passende voorwaarden en door het uitsluiten van windturbine 8.

Onroerend Erfgoed bracht ongunstig advies uit omwille van de parallelle inplanting van windturbines met de E40, die op deze locatie eerder onopvallend in het landschap aanwezig is. De projectzone wordt echter doorkruist door verschillende lokale en bovenlokale wegen, het op- en afrittencomplex Nevele-Hansbeke en een hoogspanningsleiding van Elia. De aanwezige lijn- en neveninfrastructuren zijn in realiteit dus wel degelijk duidelijk waarneembaar in het landschap; dit wordt ook bevestigd in het addendum bij het PRS (zie o.m. p. 77) van de provincie Oost-Vlaanderen. Door de nauwe aansluiting van de windturbines bij de E40 (op max. ca. 115m) ontstaat een sterke bundeling met de aanwezige infrastructuren.

Overwegende dat de turbines op een ruime afstand van de relictzone 'Markette' (300m) en de ankerplaats 'Kraenepoel en Markettebossen' (+1500m) worden ingeplant, waarbij de waardevolle boscomplexen niet aangesneden worden en gevrijwaard blijven. De waardevolle elementen van dit type erfgoedafbakening bevinden zich binnen de grenzen van de afbakening.

Overwegende dat er geen gewestelijk, noch gemeentelijk initiatief opgestart werd om de bestaande intrinsieke kwaliteiten van het landschap, zoals beschreven in de adviezen van de Gewestelijke Erfgoedambtenaar en de IWWG, effectief te beschermen, terwijl er oostelijk (Kalevallei op +1200m van windturbine 7) en westelijk (relictzone 'Markette', de ankerplaats 'Kraenepoel en Markettebossen' en het beschermde landschap met de zelfde naam op +2200m van windturbine 1) wel initiatieven worden genomen om de waardevolle elementen in het landschap verder te onderzoeken en te beschermen.

In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) werd een visie opgemaakt voor het buitengebied in Vlaanderen, waarbij voor elke regio de gewenste ruimtelijke structuur werd beschreven.

Vooraf werd bekeken hoe de landbouwstructuur en de natuur- en bosstructuur elk op zich coherent kunnen zijn en onderling verweven kunnen worden. In uitvoering van deze visie (dit is het AGNAS-proces: Afbakening van de Gebieden van de Natuurlijke en Agrarische structuur) werden samenhangende landbouwgebieden afgebakend en herbevestigd in hun primaire agrarische bestemming. De snelweg vormt ter hoogte van de turbinelocaties de grens tussen twee herbevestigde agrarische gebieden. Omdat ze in twee verschillende (regio)rapporten werden behandeld, wordt hier een onderscheid gemaakt tussen herbevestigd agrarisch gebied 'Samenhangend en minder samenhangend landbouwgebied Hansbeke' ten noorden en 'Samenhangend landbouwgebied van het oostelijk Plateau van Tielt, Lotenhulle-Nevele' ten zuiden van de E40. In deze zin kan de accentuering van de grens tussen 2 regio's worden verantwoord.

Geen van de gewestelijke landschappelijke objectieven, die gesteld worden in de gewenste ruimtelijke structuur of in het operationeel programma van de AGNAS-processen, komt in het gedrang door het sterk gebundeld met de E40 inplanten van de 7 windturbines. Voor beide Agnas-zones ten noorden zowel als ten zuiden van de E40 geldt dat de autosnelweg gezien wordt als een onnatuurlijke grens tussen regio's waarvan de feitelijke functionele versnippering door de barrière uiteindelijk zal leiden tot verschillende ontwikkelingen aan beide zijden van de grens (bvb. ontwikkeling glastuinbouw – serres). Functioneel is de samenhang tussen noord en zuid gebroken. De plaatsing van de windturbines in een zone zo dicht mogelijk tegen de lijninfrastructuur verbreedt deze grenslijn nauwelijks, terwijl een afstand groter dan de tiphoogte al snel leidt tot de perceptie van een versnipperde reststrook tussen de lijnopstelling van de windturbines en de

lijninfrastructuur. Ook in het noordelijke Agnas-gebied, waar de inplantingsplaatsen effectief in een actie-zone liggen, blijkt uit de beschrijving van de gewenste ruimtelijke structuur dat de zone direct aansluitend bij de E40 minder interessant is om de doelstellingen te realiseren omdat de versnippering en fysieke begrenzing op deze plaats al een vaststaand gegeven is.

De negatieve adviezen van de Gewestelijke Erfgoedambtenaar en het College van Burgemeester en Schepenen van Aalter resulteren uitsluitend, minstens voornamelijk uit een afweging van het specifieke sectoraal belang inzake landschappen en natuurwaarden. Uit het feit dat de Gewestelijke Erfgoedambtenaar als adviesverlener geen beroep instelde tegen de vergunning van 8 september 2011, blijkt de relativiteit van de landschappelijke waarde van het gebied. Bovendien blijkt onvoldoende uit de adviezen in welke zin de windturbines de sectorale ambities hypothekeren. De nabijheid van een windturbine hoeft een uitbreiding van natuurgebied of een ecologische verbinding over of onder de E40 niet a priori in de weg te staan.

Ook de AGNAS-doelstellingen worden niet per definitie onmogelijk door de inplanting van de windturbines in de minder interessante grenszone tussen de 2 regio's. In elk geval brengt de inplanting van windturbines de realisatie van de algemene bestemming van het gebied niet in het gedrang, gelet op de beperkte oppervlakte-inname per turbine.

Met betrekking tot de enige windturbine (WT1) in landschappelijk waardevol agrarisch gebied kan eveneens gesteld worden dat de windturbine de landschappelijke waarde niet per definitie in het gedrang brengt. Landschappelijke waardevolle gebieden zijn gebieden waarvoor bepaalde beperkingen gelden met het doel het landschap te beschermen of aan landschapsontwikkeling te doen. De landschappelijke waarde van het gebied in kwestie is beschreven in de eerder vermelde 'ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos regio Veldgebied Brugge – Meetjesland' in het kader van het AGNAS-proces en er zijn geen indicaties dat specifieke landschappelijke elementen door de bouw van windturbine 1 of de andere windturbines worden vernietigd of dat bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen en opties worden uitgesloten. Windturbines in agrarisch gebied zijn te beschouwen als specifiek grondgebonden nevenfunctie, omdat precies de nood aan een obstakelvrije ruimte in de omzendbrief wordt aangehaald om de plaatsing op technisch haalbare locaties in de open ruimte te verantwoorden met de voorwaarde dat er een maximum aansluiting wordt gezocht met bestaande infrastructuur. Onder andere daarom kunnen zij niet vergeleken worden met niet-grondgebonden glastuinbouw en intensieve veeteelt die wel nog voldoende opties hebben in andere landbouwgebieden. De percelen op korte afstand van de autosnelweg maken geen deel meer uit van een aaneengesloten landbouwgebied, maar vormen er de grens van. Specifiek voor de windturbine in het landschappelijk waardevol gebied, wordt vastgesteld dat het om een trapeziumvormige zone gaat in het zuiden begrensd door de E40 met oostelijk de van groenbuffers voorziene brug van de Bosstraat, noordoostelijk tot noord door de Kromhekestraat en westelijk door de dichtbeboste percelen van de relictzone. Binnen dit begrensde deel en aansluitend aan de aanwezige lijninfrastructuur en het talud met brugconstructie, kan vanuit de feiten bezwaarlijk van een kwalitatief landschap gesproken worden; hierdoor kan een windturbine (zeker in een geordende lijnopstelling langs de E40 veeleer bijdragen tot de identiteit van het landschap en er aldus de waarde van verhogen.

Op basis van deze omschrijving van de landschappelijke waarde en de mogelijkheid die het voorschrift i.v.m. landschappelijke waardevolle agrarische gebieden biedt om aan 'landschapsontwikkeling' te doen, acht de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar het niet opportuun om WT1 uit de vergunning te sluiten.

Overigens dient vastgesteld te worden dat de grens tussen het landschappelijk waardevol agrarisch gebied en het agrarisch gebied samenvalt met de grenslijn tussen de

gewestplannen 'Eeklo-Aalter' en 'Gentse en Kanaalzone'; op het terrein is er evenwel geen aantoonbaar verschil tussen de landschappelijke kwaliteit van de gebieden in de aanpalende zones langs de grenslijn van voormelde gewestplannen. Ook hieruit blijkt nogmaals de relativiteit van de landschappelijke waarde van het betrokken gebied.

Overwegende dat voorliggende aanvraag tegemoet komt aan de opmerkingen van de Interdepartementale Windwerkgroep, gemaakt in het kader van voorgaande stedenbouwkundige aanvragen (zie rubriek historiek).

Overwegende dat de voorgestelde inplanting kan gezien worden als een coherente en regelmatige invulling van deze zone, waarbij er een voldoende aansluiting is bij de aanwezige lijninfrastructuur (E40).

Voorliggende aanvraag komt tegemoet aan eerdere weigeringsargumenten door een volledige opvulling van de mogelijke inplantingszone (begrensd door het gemeentelijk RUP in het oosten en de ruimtelijk en landschappelijk kwetsbare gebieden in Aalter in het westen). De eerder geweigerde aanvraag voor 5 windturbines werd samengevoegd met de 2 windturbines die mogelijk haalbaar bleken bij de weigering van 09/04/2010: de windturbines worden ingeplant op slechts 115m van de E40, zodat het versnipperend effect beperkt wordt en de volledige potentie van het gebied ten noorden van de E40 wordt benut, terwijl de uniformiteit van de turbines binnen de volledige lijnopstelling gegarandeerd blijft. Het deskundig advies van de Interdepartementale Windwerkgroep voor voorliggende aanvraag is gunstig. De IWWG is samengesteld uit vertegenwoordigers van belanghebbende Vlaamse administraties, ministers en Ministeries. De werkgroep is specifiek deskundig in het afwegen van de verschillende sectorale belangen; de adviezen van de IWWG hoeven niet unaniem te zijn. In betreffend advies wordt het minderheidsstandpunt vanuit de sector Onroerend Erfgoed weergegeven. De IWWG kwam bij deze aanvraag tot de conclusie dat het landschappelijk belang van de zone niet langer opwoog tegen de voordelen voor het Vlaamse energiebeleid en de schaarse aan geschikte inplantingszones. De gewestelijk stedenbouwkundige ambtenaar sluit zich aan bij dit gemotiveerd standpunt. Zoals hiervoor besproken, blijkt immers dat het belang van het bestaande landschap en de mogelijke versnippering door de inplanting van windturbines eerder relatief is.

Anderzijds is het evident dat er weinig landschappen zijn buiten de (juist omwille van hun bestemming) reeds zeer zwaar aangetaste industrie- en havengerelateerde gebieden die niet op één of andere manier geschaad worden door de inplanting van windturbines. Vanuit een dergelijke redenering zouden er dan ook buiten voormelde zones geen windturbines kunnen toegestaan worden. De realiteit is evenwel dat ook in andere landschappen, die juist door de reeds aanwezige impact van een aantal harde infrastructuur aangetast zijn, een bundeling kan gerealiseerd worden om te komen tot een nieuw landschap dat de aanwezige kenmerken van het oorspronkelijke landschap, de reeds toegevoegde infrastructuur (een autosnelweg, op- en afrittencomplex, overbrugging door lokale wegenis, kruising met een HS-leiding, ...) combineert met een cluster van windturbines. Dergelijke energielandschappen zijn vanuit de bevoegdheid en de bezorgdheid van de Vlaamse overheid om het aandeel van groene energievoorzieningen relevant op te drijven op vandaag een noodzaak. Op tientallen zorgvuldig geselecteerde locaties werd reeds het bestaansrecht van deze landschappen aangetoond zonder dat daardoor een ontoelaatbare landschappelijke impact werd veroorzaakt, juist omdat voormelde bundeling met grootschalige infrastructuur werd nagestreefd.

Gelet het (voorwaardelijk) gunstig advies van het Agentschap voor Natuur en Bos, het Directoraat-Generaal Luchtvaart, Elia Asset nv, Fluxys nv, Air Liquide, het Departement Landbouw en Visserij – Duurzame Landbouwonwikkeling, VMM, de Deputatie, de Nationale Maatschappij der Pijpleidingen, het Agentschap Wegen en Verkeer en de Interdepartementale Windwerkgroep.

De aanvraag is voor vergunning vatbaar, mits onderstaande voorwaarden strikt nageleefd worden.

...

Dit is de bestreden beslissing.

De voor het project noodzakelijke corresponderende milieuvergunning werd door de deputatie van de provincie Oost-Vlaanderen geweigerd op 1 juni 2012. Het door de tussenkomen partij ingestelde beroep bij de bevoegde Minister van Leefmilieu is nog in behandeling.

V. ONTVANKELIJKHEID VAN DE VORDERING TOT Vernietiging

Uit het dossier blijkt dat de vordering tijdig en regelmatig is ingesteld. Er worden geen excepties opgeworpen.

VI. ONDERZOEK VAN DE VORDERING TOT Vernietiging

A. Eerste middel

Standpunt van de partijen

1.

In dit middel roepen de verzoekende partijen de schending in van artikel 4.3.1, §1, eerste lid, 1° en het laatste lid VCRO, artikel 4.3.1, §2, eerste lid, 1° VCRO en de artikelen 2 en 3 van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen (hierna: de Motiveringswet).

De verzoekende partijen stellen dat de bestreden beslissing een afdoende beoordeling van de hinderaspecten moet omvatten. Zo stellen zij dat de bestreden beslissing zich beperkt tot de vage vaststelling dat moet voldaan zijn aan de “voorwaarden uit de Omzendbrief 2006”, zonder verdere toelichting te geven en de voorwaarden te verduidelijken.

De verzoekende partijen menen tot slot dat de verwerende partij in de bestreden beslissing geen concrete afweging maakt van de hinderaspecten en dat de opgelegde voorwaarden onvoldoende precies en duidelijk zijn.

2.

De verwerende partij antwoordt hierop dat zij rekening heeft gehouden met een gewijzigde inplanting dicht bij de E40, zodat er van een bundeling thans wel sprake is en met het gunstig advies van de Interdepartementale Windwerkgroep. Zij meent dan ook dat zij in redelijkheid heeft geoordeeld dat de te vergunnen windturbines verenigbaar zijn met de goede plaatselijke ordening.

De verwerende partij stelt verder dat de bestreden beslissing in haar geheel moet worden gelezen en beoordeeld. Verwijzend naar de relevante overwegingen in de bestreden beslissing besluit de verwerende partij dat zij de ingediende bezwaren wel degelijk op afdoende wijze heeft onderzocht,

beoordeeld en weerlegd. Het is volgens haar bovendien niet vereist dat elk bezwaar punt per punt en uitgebreid wordt weerlegd.

3.

De tussenkomende partij voegt hieraan nog toe dat de verwerende partij de hinderaspecten wel degelijk in de bestreden beslissing heeft beoordeeld. Zij licht toe dat uit de bestreden beslissing blijkt dat de geluidshinder en de slagschaduw, mits het opleggen van de nodige voorwaarden, binnen de perken kunnen worden gehouden. Eveneens merkt zij op dat de verwerende partij in de bestreden beslissing uitdrukkelijk stelt dat *“de geluidsstudie aantoonde dat er bijkomende reductiemaatregelen bij ongunstige windsnelheden en –richtingen nodig zijn”*. Het loutere feit dat deze maatregelen niet verder worden gepreciseerd is volgens de tussenkomende partij geen probleem, nu hieraan op verschillende manieren kan worden tegemoet gekomen, zoals door het stilleggen van een bepaalde windturbine gedurende enkele intervallen.

Volgens de tussenkomende partij moeten alle bezwaren bovendien niet punt na punt worden besproken, wanneer uit de beslissing duidelijk blijkt waarom de bezwaren worden afgewezen. In dit verband stelt de tussenkomende partij dat kan worden verwezen naar de uitdrukkelijk vermelding die de bestreden beslissing maakt van het gunstig advies van de Interdepartementale Windwerkgroep en waarin werd geoordeeld dat de hinderaspecten ten gevolge van het project, mits het opleggen van reductiemaatregelen, binnen een aanvaardbaar niveau kunnen worden gehouden.

Verder merkt de tussenkomende partij op dat uit de motivering van de bestreden beslissing blijkt dat ook de adviezen van de andere instanties in rekening werden gebracht en dat daaruit blijkt dat de verwerende partij zich van alle relevante aspecten inzake ruimtelijke ordening, rekenschap heeft gegeven.

De tussenkomende partij stelt nog dat de vergunning wordt afgeleverd mits strikte naleving van een reeks voorwaarden, en niet alleen mits de eerbiediging van de omzendbrief “afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines” van 2006. Volgens de tussenkomende partij kan, mede gelet op de in de adviezen gestelde voorwaarden, niet worden ingezien op welke wijze de opgestelde voorwaarden niet voldoende duidelijk zouden zijn.

Tot slot wijst de tussenkomende partij erop dat de hinderaspecten met betrekking tot geluid en slagschaduw eveneens aspecten zijn die worden beoordeeld in het kader van de milieuvergunningsaanvraag, waarbij de bevoegde overheid beslist in welke mate de hinder aanvaardbaar is of beperkt dient te worden. Milieuhinder kan volgens de tussenkomende partij in het kader van de stedenbouwkundige aanvraag slechts worden beoordeeld in de mate dat het relevant is voor de goede ruimtelijke ordening. Wat de goede ruimtelijke ordening betreft blijkt duidelijk uit de bestreden beslissing om welke redenen de verwerende partij, mits de eerbiediging van de in de vergunning opgelegde voorwaarden, de aanvraag positief heeft beoordeeld.

4.

In hun wederantwoordnota stellen de verzoekende partijen nog dat enige concrete afweging betreffende de voorwaarden uit de omzendbrief 2006 (met inbegrip van de intussen strengere sectorale voorwaarden, opgenomen in Titel II van Vlarem) ontbreekt.

Het loutere feit dat er nog een milieuvergunning vereist is, doet volgens de verzoekende partijen niets af aan de verplichting om in het kader van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag ook hinderaspecten te beoordelen, zeker indien deze tijdens een openbaar onderzoek worden opgeworpen.

Beoordeling door de Raad

1.

1.1

Overeenkomstig artikel 4.8.2, eerste lid VCRO doet de Raad als administratief rechtscollege, bij wijze van arresten, uitspraak over de beroepen die worden ingesteld tot vernietiging van, onder meer, vergunningsbeslissingen, zijnde uitdrukkelijke of stilzwijgende bestuurlijke beslissingen, genomen in laatste administratieve aanleg, betreffende het afgeven of weigeren van een vergunning.

Artikel 4.8.2, tweede lid VCRO bepaalt dat de Raad de bestreden vergunnings-, validerings- of registratiebeslissing vernietigt wanneer die beslissing onregelmatig is. Een beslissing is onregelmatig wanneer zij in strijd is met regelgeving, stedenbouwkundige voorschriften of beginselen van behoorlijk bestuur.

Artikel 11, tweede lid, 7° van het Procedurebesluit vereist dat een verzoekschrift een omschrijving van de geschonden geachte regelgeving, stedenbouwkundige voorschriften of beginselen van behoorlijk bestuur moet bevatten, alsook een omschrijving van de wijze waarop de desbetreffende regelgeving, voorschriften of beginselen naar het oordeel van de verzoeker geschonden worden.

Uit deze bepalingen volgt dat een verzoekende partij in haar verzoekschrift middelen moet ontwikkelen waarbij op duidelijke en concrete wijze een 'onregelmatigheid' wordt aangeduid en wordt aangewezen op welke wijze de bestreden beslissing door deze 'onregelmatigheid' wordt aangetast.

Het inhoudelijk bekritiseren van een vergunningsbeslissing zonder een 'onregelmatigheid' aan te voeren in de zin van artikel 4.8.2, tweede lid VCRO, kan dan ook niet worden beschouwd als een ontvankelijk middel. Evenmin kan een middel waarin enkel een 'onregelmatigheid' wordt aangevoerd zonder dat uiteengezet wordt op welke wijze de vergunningsbeslissing de regelgeving, voorschriften of beginselen van behoorlijk bestuur schendt, ontvankelijk worden bevonden.

1.2

De verzoekende partijen zetten niet uiteen op welke wijze de bestreden beslissing een schending van artikel 4.3.1, §2 VCRO uitmaakt. De verzoekende partijen beperken zich ertoe te stellen dat een beoordeling van de hinderaspecten vereist is en dat deze beoordeling overeenkomstig artikel 2 en 3 van de Motiveringswet, afdoende moet zijn. In dit middel geven de verzoekende partijen echter niet aan welke hinderaspecten niet of niet afdoende zouden zijn beoordeeld, terwijl het de verzoekende partijen toekomt om duidelijk en concreet aan te tonen op welke wijze de bestreden beslissing de ingeroepen rechtsregel schendt.

1.3

In de mate dat de verzoekende partijen in hun eerste middel de schending van artikel 4.3.1, §2 VCRO aanvoeren, is het middel wat betreft dit onderdeel niet ontvankelijk.

2.

De verzoekende partijen stellen verder dat de verwerende partij zich in de bestreden beslissing beperkt tot de vage vaststelling dat steeds moet voldaan zijn aan de voorwaarden uit de omzendbrief van 2006 (met inbegrip van de intussen strenge sectorale voorwaarden, opgenomen in Titel II van Vlarem) en dat niet duidelijk is op welke voorwaarden gedoeld wordt, terwijl een voorwaarde voldoende precies moet zijn.

2.1

In de bestreden beslissing wordt bij de beoordeling van de bezwaren inzake geluid, verkeersveiligheid en slagschaduw, uitdrukkelijk verwezen naar: de “omzendbrief ‘Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines’ van 2006, rekening houdend met de recente wijzigingen van de Vlare II-normen/de verstrengde normering van Vlare II”.

Bij de beoordeling van de geluidshinder en dit ter beantwoording van een bezwaar, stelt de verwerende partij in de bestreden beslissing, dat er zich drie woningen op minder dan 250 m van de turbines bevinden en dat de geluidsstudies hebben aangetoond dat er bij ongunstige windsnelheden en windrichtingen, bijkomende reductiemaatregelen nodig zijn. De verwerende partij stelt daarbij uitdrukkelijk dat steeds moet worden voldaan aan de voorwaarden inzake geluid die in de omzendbrief worden gesteld, rekening houdend met de recente wijzigingen van de Vlare II-normen.

Bij de beoordeling van de slagschaduw die de windturbines veroorzaken en dit eveneens ter beantwoording van een bezwaar, stelt de verwerende partij in de bestreden beslissing dat er zich zes woningen binnen de omtrek van 30 uur slagschaduw per jaar bevinden en dat *“de projectontwikkelaar in elk geval de nodige maatregelen [dient] te treffen, zoals het installeren van schaduwdetectiesystemen, om te garanderen dat steeds aan de gestelde voorwaarden inzake slagschaduw uit de omzendbrief en aan de verstrengde normering van Vlare II, wordt voldaan.”*

Met betrekking tot verkeersveiligheid wordt in de bestreden beslissing gesteld dat de aanvraag gunstig werd geadviseerd door het Agentschap Wegen en Verkeer en dat de aanvraag bovendien moet voldoen aan de voorwaarden van de omzendbrief.

2.2

De opgelegde voorwaarden kunnen niet anders dan in het licht van de vergunningsaanvraag – en bijgevolg ook in het licht van de lokalisatienota die bij de vergunningsaanvraag werd gevoegd –, worden geïnterpreteerd.

De maatregelen inzake geluid worden geformuleerd op pagina 23 van de lokalisatienota. Met betrekking tot de slagschaduw stelt de verwerende partij in de bestreden beslissing dat een slagschaduwdetectiesysteem moet worden voorzien, zodat steeds kan worden voldaan aan de voorwaarden gesteld in de omzendbrief, met name dat er maximaal 30 uur slagschaduw mag worden veroorzaakt voor de omliggende woningen (cfr. p. 24-25, lokalisatienota). Betreffende de veiligheid houdt de lokalisatienota een risicoanalyse in waarin een reeks maatregelen worden opgesomd om onaanvaardbare externe gevaren te vermijden (cfr. p. 26-27, lokalisatienota).

De omzendbrief ‘Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines’ – die overigens voldoende bekend werd gemaakt – is de weergave van een algemene beleidslijn en bevat duidelijke en precieze richtlijnen en randvoorwaarden inzake geluid, slagschaduw en veiligheid. Deze omzendbrief kan aldus als een ‘toetsingskader’ bij het onderzoek voor aanvragen voor de bouw en de exploitatie van windturbines worden gebruikt.

Uit de samenlezing van de lokalisatienota, de bestreden beslissing en de randvoorwaarden van de omzendbrief ‘Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines’ van 2006, kan duidelijk worden begrepen dat de exploitant de nodige maatregelen moet nemen, die onder meer voorgesteld zijn in de lokalisatienota, om te voldoen aan de vooropgestelde voorschriften van de omzendbrief.

De verzoekende partijen kunnen bijgevolg niet worden gevolgd wanneer zij stellen dat de in de bestreden beslissing opgelegde voorwaarden onvoldoende duidelijk en precies zijn.

Het middel wordt verworpen.

B. Tweede middel

Standpunt van de partijen

1.

De verzoekende partijen roepen de schending in van de gewestplanbestemming ‘landschappelijk waardevol agrarisch gebied’, van de artikelen 11 en 15.4.6.1 van het koninklijk besluit van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen (hierna: het Inrichtingsbesluit), van artikel 4.4.9 en artikel 7.4.13 VCRO samen gelezen met het besluit van de Vlaamse regering van 11 april 2008 tot vaststelling van de nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen (hierna: het Typevoorschriftenbesluit), van de artikelen 2 en 3 van de Motiveringswet en het daarin vervatte motiveringsbeginsel.

De verzoekende partijen lichten toe dat de agrarische gebieden, waarin de windturbines - met uitzondering van windturbine één - zullen worden ingeplant, bestemd zijn voor agrarische inrichtingen, en dat windturbine één zal worden ingeplant in landschappelijk waardevol agrarisch gebied. Daarom is de inplanting van de windturbines volgens de verzoekende partijen niet in overeenstemming met de bestemmingsvoorschriften, wat trouwens in de bestreden beslissing wordt bevestigd.

De verzoekende partijen verwijzen verder naar de toepassing van artikel 4.4.9 VCRO die de mogelijkheid voorziet om inplantingen die principieel strijdig zijn met de bestemmingsvoorschriften van een gewestplan toch toe te laten wanneer de standaardtypebepalingen voor de overeenstemmende categorie van gebiedsaanduiding, zoals vastgesteld bij het Typevoorschriftenbesluit, daartoe een grondslag biedt.

De verzoekende partijen leggen verder uit dat in de concordantietabel van artikel 7.4.13, eerste lid VCRO de bestemmingsvoorschriften “agrarische gebieden” geconcordeerd worden met de gebiedscategorie “landbouw”. Voor het bestemmingsvoorschrift “landschappelijk waardevol agrarisch gebied” wordt er volgens de verzoekende partijen echter geen concordantie voorzien.

Volgens de verzoekende partijen is de in de bestreden beslissing gemaakte concordantie niet juist en werd er verkeerdelijk gebruik gemaakt van artikel 4.4.9 VCRO samen gelezen met artikel 7.4.13, eerste lid VCRO. In de huidige stand van de regelgeving is er volgens de verzoekende partijen immers geen mogelijkheid om windturbines te voorzien in landschappelijk waardevol agrarisch gebied.

De verzoekende partijen stellen bovendien dat het zonder meer toepassen van de standaardtypebepalingen van “agrarisch gebied” op de gewestplanbestemming “landschappelijk waardevol agrarisch gebied” verkeerd is. Zij wijzen erop dat landschappelijk waardevolle agrarische gebieden niet zomaar gelijkgesteld kunnen worden met agrarische gebieden. De overdruk “landschappelijk waardevol gebied” bij agrarisch gebied houdt volgens hen immers in dat steeds tot een dubbele toetsing moet worden overgegaan, met name de eigenlijke bestemmingstoets evenals het esthetisch landschappelijk criterium.

2.

De verwerende partij antwoordt hierop dat de bestemmingsvoorschriften “agrарische gebieden” – en dus ook de “landschappelijk waardevolle agrарische gebieden” – van de plannen van aanleg, geconcordeerd worden met de categorie van gebiedsaanduiding “landbouw”. In de standaardtypebepaling wordt immers nergens een onderscheid gemaakt tussen een agrарisch gebied en een landschappelijk waardevol agrарisch gebied. De enige voorwaarde tot afwijking van het bestemmingsvoorschrift is dus dat het aangevraagde moet kunnen vergund worden op grond van de voor de vergelijkbare categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding bepaalde standaardtypebepalingen. Het typevoorschrift voor de categorie van gebiedsaanduiding “landbouw”, geeft aan dat het gebied bestemd is voor beroepslandbouw, maar dat ook landbouwverwante bedrijven toegelaten zijn, voor zover hun aanwezigheid nodig of nuttig is voor het goed functioneren van de landbouwbedrijven in de omgeving en ze gevestigd worden in de bestaande landbouwbedrijfszetels. De verwerende partij stelt bovendien dat *“voor zover ze door hun beperkte impact de realisatie van de algemene bestemming niet in het gedrang brengen, eveneens toegelaten [zijn]: ... het aanbrengen van windturbines en windturbineparken, alsook andere installaties, voor de productie van (hernieuwbare) energie of energierecuperatie.”*

Volgens de verwerende partij wordt de toelaatbaarheid van het aangevraagde zowel op grond van het planologische criterium, verwijzend naar artikel 4.4.9 VCRO, als op grond van het esthetisch criterium, met name de schoonheidswaarde van het landschappelijk waardevol agrарisch gebied (gemeente Aalter), in de bestreden beslissing wel degelijk beoordeeld.

3.

De tussenkomende partij voegt hieraan nog toe dat hoewel de gebiedsaanduiding “landschappelijk waardevol agrарisch gebied” niet expliciet wordt vermeld in de concordantietabel van artikel 7.4.13 VCRO, toch toepassing kan worden gemaakt van artikel 4.4.9 VCRO samen gelezen met artikel 7.4.13 VCRO, nu een “landschappelijk waardevol agrарische gebied” slechts een overdruk van het bestemmingsvoorschrift “agrарisch gebied” is. Artikel 15.4.6.1, eerste lid van het Inrichtingsbesluit bepaalt immers dat in dit gebied, alle werken en handelingen toegelaten zijn, die in overeenstemming zijn met de bestemming als agrарisch gebied, op voorwaarde dat ze de schoonheidswaarde van het gebied niet in het gedrang brengen. De verwerende partij heeft volgens de tussenkomende partij in de bestreden beslissing dan ook een juiste toepassing gemaakt van artikel 4.4.9 en artikel 7.4.13 VCRO.

De tussenkomende partij stelt bovendien dat de verzoekende partijen op onvoldoende wijze de stelling onderbouwen dat de verplichting om rekening te houden met de schoonheidswaarde van het gebied, gekwalificeerd wordt als “voorschrift uit het gewestplan dat betrekking heeft op de inrichting of beheer van een gebied” overeenkomstig artikel 4.4.9, tweede lid VCRO. Zelfs indien dit zo zou worden geïnterpreteerd, dan nog blijkt uit de bestreden beslissing dat de verwerende partij bij de schoonheidswaarde van het betrokken gebied heeft stilgestaan, waardoor er geen sprake kan zijn van een (verboden) afwijking in de zin van artikel 4.4.9, tweede lid VCRO.

Volgens de tussenkomende partij ligt de verplichting om rekening te houden met de schoonheidswaarde van het betrokken landschappelijk waardevol agrарisch gebied verankerd in artikel 11.4.1 samen gelezen met artikel 15.4.6.1 van het Inrichtingsbesluit, volgens hetwelk de aanvraag van een vergunning in landschappelijk waardevol agrарisch gebied dient te worden getoetst aan een esthetisch criterium. Dit criterium houdt in dat de bedoelde werken in overeenstemming moeten kunnen worden gebracht met de eisen ter vrijwaring van het landschap. De tussenkomende partij benadrukt dat de verwerende partij in het huidige geval wel degelijk op uitdrukkelijke, afdoende en redelijke wijze heeft stilgestaan bij de verenigbaarheid van de aanvraag met het landschappelijk waardevol karakter van het agrарisch gebied. De verzoekende partijen slagen er niet in aan te tonen dat de bestreden beslissing op dat punt kennelijk onredelijk zou zijn.

4.

In hun wederantwoordnota volharden de verzoekende partijen in de uiteenzetting in het verzoekschrift en stellen zij bijkomend nog dat er zonder de ontkenning van het landschappelijk waardevol karakter van de “overdruk”, niet kan gesteld worden dat de vergelijking tussen agrarische en landschappelijk waardevolle agrarische gebieden opgaat. Een afwijking in de zin van artikel 4.4.9 VCRO is volgens hen dan ook uitgesloten. Het gegeven dat toch aan de schoonheidswaarden van het landschap zou zijn getoetst is bovendien irrelevant, nu de clichering niet mogelijk is.

Beoordeling door de Raad

1.

Windturbine één (WT1) is, overeenkomstig het van toepassing zijnde gewestplan, gelegen in een landschappelijk waardevol agrarisch gebied. Windturbines twee tot en met acht (WT2-WT8), zijn gelegen in agrarisch gebied.

De betwisting heeft betrekking op de verenigbaarheid van WT1, met het agrarisch landschappelijk waardevol gebied. Volgens de verzoekende partijen, kan in agrarisch landschappelijk waardevol gebied, geen afwijking worden toegestaan in de zin van artikel 4.4.9 VCRO, nu in de concordantietabel van artikel 7.4.13, eerste lid VCRO geen concordantie is voorzien voor het bestemmingsvoorschrift “landschappelijk waardevol agrarisch gebied”.

De in het geding zijnde partijen betwisten niet dat WT 1 gelegen is in landschappelijk waardevol agrarisch gebied. In die gebieden gelden in principe de voorschriften die zijn neergelegd in de artikelen 11.4.1 en 15.4.6.1 van het Inrichtingsbesluit.

Er bestaat in principe dus een planologische onverenigbaarheid met de gewestplanbestemming.

2.

De verwerende partij maakt in de bestreden beslissing toepassing van de afwijkingsmogelijkheid voorzien in artikel 4.4.9 VCRO, om WT1 te vergunnen.

Artikel 4.4.9 VCRO luidt als volgt:

“Het vergunningverlenende bestuursorgaan mag bij het verlenen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning in een gebied dat sorteert onder de voorschriften van een gewestplan, afwijken van de bestemmingsvoorschriften, indien het aangevraagde kan worden vergund op grond van de voor de vergelijkbare categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding bepaalde standaardtypebepalingen, vermeld in de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008 tot vaststelling van nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen, zoals de tekst ervan is vastgesteld bij het besluit van 11 april 2008. Het eerste lid laat geen afwijkingen toe op de voorschriften van het gewestplan die betrekking hebben op de inrichting en het beheer van het gebied.

§ 2. Voor de toepassing van § 1, eerste lid, geldt dat een bestemmingsvoorschrift van een gewestplan alleszins vergelijkbaar is met een categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding, indien deze concordantie vermeld wordt in de tabel, opgenomen in artikel 7.4.13, eerste lid, of in de concordantielijst, bepaald krachtens voornoemd artikel 7.4.13, tweede lid.

De Vlaamse Regering kan die concordanties verfijnen en bepalen voor welke bestemmingsvoorschriften van de gewestplannen geen vergelijkbare categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding bestaat.”

De voor een “vergelijkbare categorie of een subcategorie van gebiedsaanduiding” bepaalde standaardtypebepalingen, zijn vermeld in de bijlagen bij het Typenvoorschriftenbesluit.

Volgens de toelichting bij de typebepaling “agrarisch gebied” in de bijlage bij het voornoemde besluit wordt aangegeven dat “natuurbehoud, landschapszorg en recreatief medegebruik (...) ondergeschikte functies (zijn) in het agrarisch gebied”. Op die wijze kunnen het “esthetische” en het “agrarische” binnen deze categorie aan elkaar verbonden worden. De ruimere categorie “landbouw” kan aldus vergelijkbaar worden geacht met het gewestplanvoorschrift “landschappelijk waardevol agrarisch gebied”.

Het bestemmingsvoorschrift “landbouw” is dan ook een vergelijkbare categorie van gebiedsaanduiding met het bestemmingsvoorschrift “landschappelijk waardevol agrarisch gebied”.

Het voorschrift “landschappelijk waardevol” staat hieraan niet in de weg, aangezien het om een voorschrift in overdruk gaat waarbij de onderliggende bestemming of activiteit, landbouw is, ongeacht de specifieke aanwijzing met betrekking tot de schoonheidswaarde van het landschap.

Binnen de categorie van gebiedsaanduiding “landbouw” luidt de bijlage bij het typevoorschriftenbesluit onder de rubriek 4.1 “standaardtypebepaling” van “agrarisch gebied” onder meer als volgt :

“Het gebied is bestemd voor de beroepslandbouw.

Alle werken, handelingen en wijzigingen die nodig of nuttig zijn voor de landbouwbedrijfsvoering van landbouwbedrijven zijn toegelaten.

Een landbouwbedrijfszetel mag alleen de noodzakelijke bedrijfsgebouwen en de woning van de exploitanten bevatten, alsook verblijfsgellegenheid, verwerkende en dienstverlenende activiteiten voor zover die een integrerend deel van het bedrijf uitmaken.
(...)

Voor zover ze door hun beperkte impact de realisatie van de algemene bestemming niet in het gedrang brengen, zijn de volgende werken, handelingen en wijzigingen eveneens toegelaten:

(...)

- het aanbrengen van windturbines en windturbineparken, alsook andere installaties voor de productie van (hernieuwbare) energie of energierecuperatie. De mogelijke effecten van de inplanting ten aanzien van efficiënt bodemgebruik, eventuele verstoring van de uitbating(smogelijkheden) en landschappelijke kwaliteiten dienen in een lokalisatienota te worden beschreven en geëvalueerd”.

Gelet op de voorgaande vaststellingen, wordt niet langer betwist dat op grond van artikel 4.4.9, §1 en §2 VCRO, in landschappelijk waardevol agrarisch gebied (hierna: LWAG) de clicheringsregeling kan toegepast worden voor windturbines. Windturbines zijn in LWAG mogelijk voor zover de algemene bestemming niet in het gedrang komt en de mogelijke effecten van de windturbines ten aanzien van efficiënt bodemgebruik, eventuele verstoring van de uitbating(smogelijkheden) en landschappelijke kwaliteiten in een lokalisatienota worden beschreven en door de vergunningverlenende overheid worden beoordeeld.

3.

In de bestreden beslissing zijn hierover de volgende overwegingen terug te vinden:

“ ...

Met betrekking tot de enige windturbine (WT1) in landschappelijk waardevol agrarisch gebied kan eveneens gesteld worden dat de windturbine de landschappelijke waarde niet per definitie in het gedrang brengt. Landschappelijke waardevolle gebieden zijn gebieden waarvoor bepaalde beperkingen gelden met het doel het landschap te beschermen of aan landschapsontwikkeling te doen. De landschappelijke waarde van het gebied in kwestie is beschreven in de eerder vermelde ‘ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos regio Veldgebied Brugge – Meetjesland’ in het kader van het AGNAS-proces en er zijn geen indicaties dat specifieke landschappelijke elementen door de bouw van windturbine 1 of de andere windturbines worden vernietigd of dat bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen en opties worden uitgesloten. Windturbines in agrarisch gebied zijn te beschouwen als specifiek grondgebonden nevenfunctie, omdat precies de nood aan een obstakelvrije ruimte in de omzendbrief wordt aangehaald om de plaatsing op technisch haalbare locaties in de open ruimte te verantwoorden met de voorwaarde dat er een maximum aansluiting wordt gezocht met bestaande infrastructuur. Onder andere daarom kunnen zij niet vergeleken worden met niet-grondgebonden glastuinbouw en intensieve veeteelt die wel nog voldoende opties hebben in andere landbouwgebieden. De percelen op korte afstand van de autosnelweg maken geen deel meer uit van een aaneengesloten landbouwgebied, maar vormen er de grens van. Specifiek voor de windturbine in het landschappelijk waardevol gebied, wordt vastgesteld dat het om een trapeziumvormige zone gaat in het zuiden begrensd door de E40 met oostelijk de van groenbuffers voorziene brug van de Bosstraat, noordoostelijk tot noord door de Kromhekestraat en westelijk door de dichtbeboste percelen van de relictzone. Binnen dit begrensde deel en aansluitend aan de aanwezige lijninfrastructuur en het talud met brugconstructie, kan vanuit de feiten bezwaarlijk van een kwalitatief landschap gesproken worden; hierdoor kan een windturbine (zeker in een geordende lijnopstelling langs de E40 veeleer bijdragen tot de identiteit van het landschap en er aldus de waarde van verhogen.

Op basis van deze omschrijving van de landschappelijke waarde en de mogelijkheid die het voorschrift i.v.m. landschappelijke waardevolle agrarische gebieden biedt om aan ‘landschapsontwikkeling’ te doen, acht de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar het niet opportuun om WT1 uit de vergunning te sluiten.

Overigens dient vastgesteld te worden dat de grens tussen het landschappelijk waardevol agrarisch gebied en het agrarisch gebied samenvalt met de grenslijn tussen de gewestplannen ‘Eeklo-Aalter’ en ‘Gentse en Kanaalzone’; op het terrein is er evenwel geen aantoonbaar verschil tussen de landschappelijke kwaliteit van de gebieden in de aanpalende zones langs de grenslijn van voormelde gewestplannen. Ook hieruit blijkt nogmaals de relativiteit van de landschappelijke waarde van het betrokken gebied.

...”

4.

Om te voldoen aan de formele motiveringsplicht is het noodzakelijk, maar voldoende dat de genomen beslissing duidelijk aangeeft op welke overwegingen de verwerende partij zich heeft gesteund om de beslissing al dan niet te verlenen. De bestreden beslissing dient dan ook de motieven aan te geven waarom de aanvraag de bijzondere kwaliteit of /schoonheidswaarde van het landschap niet in het gedrang brengt.

Het komt de Raad niet toe zijn beoordeling van de landschappelijke kwaliteiten of de schoonheidswaarde van een gebied in de plaats te stellen van de verwerende partij. Bij de uitoefening van zijn wettigheidstoezicht kan de Raad enkel nagaan of de verwerende partij de haar

ter zake toegekende appreciatiebevoegdheid naar behoren heeft uitgeoefend, met name of zij is uitgegaan van de juiste feitelijke gegevens, of zij deze correct heeft beoordeeld en of zij op grond daarvan in redelijkheid tot haar beslissing is kunnen komen en deze in die beslissing formeel tot uiting heeft gebracht. Wanneer door de verwerende partij andersluidend wordt geoordeeld dan in de administratieve procedure aangebrachte adviezen, geldt in principe dat zij haar beslissing op dat punt des te zorgvuldiger dient te motiveren.

5.

Het landschappelijk waardevol agrarisch gebied is een overdruk van het agrarisch gebied, waarbij overeenkomstig artikel 15.4.6.1 Inrichtingsbesluit enkel die handelingen en werken mogen worden uitgevoerd die in overeenstemming zijn met de in grondkleur aangegeven bestemming. Artikel 4.4.9 VCRO laat toe van deze basisbestemming af te wijken.

De zinsnede uit artikel 15.4.6.1 Inrichtingsbesluit 'voor zover zij de schoonheidswaarde van het landschap niet in gevaar brengen' houdt geen bestemmingsvoorschrift in, zodat de toets aan de schoonheidswaarde van het landschap, de 'esthetische toets' of de 'landschapstoets' onverkort geldt, ook bij clichering, met dien verstande dat de vereisten zoals bepaald in het Typevoorschriftenbesluit hierbij eveneens in acht moeten genomen worden.

6.

In tegenstelling tot wat de verzoekende partijen lijken te beweren, blijkt uit de onder punt 3 geciteerde overwegingen voldoende dat de verwerende partij de impact van WT1 op de landschappelijke kwaliteiten en in het bijzonder op de schoonheidswaarde van het LWAG heeft onderzocht.

Zo stelt zij in de bestreden beslissing onder meer dat *"met betrekking tot de enige windturbine (WT1) in landschappelijk waardevol agrarisch gebied eveneens gesteld [kan] worden dat de windturbine de landschappelijke waarde niet per definitie in het gedrang brengt."* De verwerende partij motiveert verder, verwijzend naar 'de ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos regio Veldgebied Brugge – Meetjesland' dat in het kader van het AGNAS-proces werd opgesteld en stelt vast dat *"er geen indicaties [zijn] dat specifieke landschappelijke elementen door de bouw van windturbine 1 of de andere windturbines worden vernietigd of dat bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen en opties worden uitgesloten."*

Verder merkt de verwerende partij in de bestreden beslissing op dat de windturbines op korte afstand van de E40 worden ingeplant en stelt vast dat *"De percelen op korte afstand van de autosnelweg geen deel meer uit[maken] van een aaneengesloten landbouwgebied, maar er de grens van [vormen]. Specifiek voor de windturbine in het landschappelijk waardevol gebied, wordt vastgesteld dat het om een trapeziumvormige zone gaat in het zuiden begrensd door de E40 met oostelijk de van groenbuffers voorziene brug van de Bosstraat, noordoostelijk tot noord door de Kromhekestraat en westelijk door de dichtbeboste percelen van de relictzone. Binnen dit begrensde deel en aansluitend aan de aanwezige lijninfrastructuur en het talud met brugconstructie, kan vanuit de feiten bezwaarlijk van een kwalitatief landschap gesproken worden."*

De verwerende partij besluit dan ook niet op een kennelijk onredelijke wijze dat een windturbine in geordende lijnopstelling langs de E40 veeleer bijdraagt tot de identiteit van het landschap en er aldus de waarde van verhoogt. Minstens tonen de verzoekende partijen het tegendeel niet aan. In hun verzoekschrift voeren de verzoekende partijen immers voornamelijk aan dat de inplanting van windturbines in LWAG op grond van de "clichering" vervat in artikel 4.4.9 VCRO niet mogelijk is. Zoals reeds uiteengezet onder punt 2 is dit echter wel het geval. Waar de verzoekende partijen nog bijkomend de schending van de motiveringsplicht opwerpen, beperken zij zich tot een loutere stelling en tonen niet aan dat de motivering in de bestreden beslissing over de impact van WT1 op

de landschappelijke kwaliteiten en in het bijzonder op de schoonheidswaarde van het landschap kennelijk onredelijk is of zou steunen op onjuiste feitelijke gegevens.

Het middel wordt verworpen.

C. Derde middel

Standpunt van de partijen

1.

In dit middel roepen de verzoekende partijen de schending in van de artikelen 2 en 4 van de richtlijn 2011/92/EU betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (hierna: Project-Mer-richtlijn), van artikel 4.3.2 en volgende van het decreet 5 mei 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (hierna: DABM), van de omzendbrief LNE 2011/1 van 22 juli 2011 'milieueffectbeoordeling en vergunningverlening voor bepaalde projecten' (hierna: omzendbrief LNE 2011/1), van de artikelen 2 en 3 van de Motiveringswet en van de artikelen 4.7.26 en 4.7.26/1 VCRO.

De verzoekende partijen stellen dat de voorliggende vergunningsaanvraag onder het toepassingsgebied valt van de omzendbrief LNE 2011/1, meer bepaald onder de rubriek "installaties voor het opwekken van elektriciteit door middel van energie" en dat bijgevolg een MER-screening moest gebeuren.

In de bestreden beslissing wordt volgens de verzoekende partijen echter geen MER-screening uitgevoerd, waardoor de ingeroepen bepalingen, geschonden zijn.

2.

De verwerende partij antwoordt hierop dat de windturbines worden ingeplant op een ruime afstand van de relictzone 'Markette' en de ankerplaats 'Kraenepoel Markettebossen' "*waarbij de waardevolle boscomplexen niet aangesneden worden en gevrijwaard blijven*", wat niet wordt tegengesproken. De verwerende partij verwijst tevens naar het advies van Natuur en Bos waarin wordt benadrukt dat de windturbines worden gebouwd in een zone met weinig belangrijke natuurwaarden en waar weinig vliegbewegingen van vogels te verwachten zijn. De verwerende partij leidt hieruit af dat de aanvraag niet valt onder de toepassing van bijlage II van het besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 houdende de vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectenrapportage (hierna: Project-Mer-besluit).

Bovendien houdt het Project-Mer-besluit volgens de verwerende partij, voor wat de categorie van windturbines betreft, naast de omvang van het project, wel degelijk rekening met andere criteria zoals de ligging en de inplantingplaats van de windturbines. In bijlage II van het Project-Mer-besluit wordt immers bepaald dat een aanvraag voor vier windturbines of meer, "*die een aanzienlijke invloed hebben of kunnen hebben op een bijzonder beschermd gebied*", MER-plichtig is. Hieruit volgt volgens de verwerende partij, dat deze bepaling van het Project-Mer-besluit, niet strijdig is met de Project-Mer-richtlijn.

Tot slot kan volgens de verwerende partij niet worden verwezen naar de omzendbrief LNE 2011/1, nu de aanvraag dateert van 25 maart 2011, en dus van voor de omzendbrief 2011/1.

3.

De tussenkomende partij voegt hieraan nog toe dat uit de bestreden beslissing duidelijk kan worden opgemaakt op grond van welke kwalitatieve criteria, de verwerende partij, het voorgenomen project niet MER-plichtig achtte.

Indien de aanvraag immers betrekking heeft op vier windturbines of meer, voorziet bijlage II van het Project-Mer-besluit, wel degelijk in een kwalitatieve beoordeling, met name moet worden nagegaan of de windturbines *“een aanzienlijke invloed hebben of zouden kunnen hebben op een bijzonder beschermd gebied”*. Er kan bij dergelijke toetsing dan ook geen sprake zijn van een schending van het Europees recht.

De bestreden beslissing omvat bovendien een dergelijke toetsing en hieruit is gebleken dat het windturbinepark geen aanzienlijke invloed heeft of zou kunnen hebben op een bijzonder beschermd gebied. De tussenkommende partij verwijst hiervoor naar diverse onderdelen van de bestreden beslissing, evenals naar het (voorwaardelijk) gunstig advies van het agentschap voor Natuur en Bos.

De tussenkommende partij geeft nog aan dat de motivering in de bestreden beslissing zich niet beperkt tot een beoordeling van de ‘aanzienlijke invloed op een bijzonder beschermd gebied’, maar dat de bestreden beslissing tevens een motivering bevat met betrekking tot de omvang van het project, de locatie van de inplanting, de te verwachten impact op de nabijgelegen woningen en de te verwachten impact op de landschapswaarden. Er kan volgens de tussenkommende partij bezwaarlijk worden gesteld dat de bestreden beslissing geen toetsing doorvoert van het voorgenomen project, aan de kwalitatieve criteria zoals opgesomd in bijlage III van de Project-Mer-richtlijn. Volgens de tussenkommende partij brengt de verwerende partij voldoende en afdoende motieven bij waaruit blijkt dat het voorgenomen project niet MER-plichtig is.

4.

In hun wederantwoordnota stellen de verzoekende partijen nog dat de omzendbrief LNE 2011/1 van toepassing wordt geacht op hangende vergunningsaanvragen, zoals de voorliggende aanvraag. Bovendien bepaalt de omzendbrief LNE 2011/1 duidelijk dat:

“De vergunningverlenende overheid moet tenslotte in de motivering van haar beslissing over de vergunningsaanvraag, een duidelijk identificeerbare passage opnemen waaruit op afdoende wijze blijkt dat het project gescreend is door middel van een toetsing aan de relevante criteria bijlage II bij het DABM, en waaruit blijkt waarom die screening in voorkomend geval heeft geleid tot de conclusie dat voor het project geen milieueffectrapport moest worden opgemaakt.”

In de bestreden beslissing kan echter geen afweging aan de relevante criteria van bijlage II bij het DABM gelezen worden, volgens de verzoekende partijen.

Volgens de verzoekende partijen doet het (voorgehouden) feit dat het Project-Mer-besluit een “kwalitatieve beoordeling” voorzag, geen afbreuk aan het bestaan van de omzendbrief LNE 2011/1. Zelfs als het Project-Mer-besluit een “kwalitatieve beoordeling” bevatte, dan voldeed deze alvast niet aan de Project-Mer-richtlijn, nu deze beoordeling beperkt werd tot de “impact op een bijzonder beschermd gebied”, en aldus geen rekening hield met alle relevante criteria die zijn opgesomd in bijlage III van de Project-Mer-richtlijn.

Tot slot stellen de verzoekende partijen nog dat er in de bestreden beslissing nergens wordt verwezen naar de MER-regelgeving.

Beoordeling door de Raad

1.

De verzoekende partijen voeren in dit middel in essentie aan dat de verwerende partij in de bestreden beslissing aan de hand van een MER-screening had moeten onderzoeken of de aanvraag geen aanzienlijke milieueffecten kan hebben.

Artikel 2, lid 1 van de richtlijn 85/337/EEG van 27 juni 1985 (zoals gewijzigd bij Richtlijn 2003/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 mei 2003, en op 13 december 2011 gecodificeerd bij richtlijn 2011/92/EU betreffende milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten) bepaalt ten tijde van de bestreden beslissing:

“De lidstaten treffen de nodige maatregelen om te verzekeren dat een vergunning vereist is voor projecten die een aanzienlijk milieueffect kunnen hebben, onder meer gezien hun aard, omvang of ligging, en dat een beoordeling van hun effecten plaatsvindt alvorens een vergunning wordt verleend. Deze projecten worden omschreven in artikel 4.”

Artikel 4 van dezelfde richtlijn luidt als volgt:

“1. Onder voorbehoud van artikel 2, lid 4, worden de in bijlage I genoemde projecten onderworpen aan een beoordeling overeenkomstig de artikelen 5 tot en met 10.

2. Onder voorbehoud van artikel 2, lid 4, bepalen de lidstaten voor de in bijlage II genoemde projecten of het project al dan niet moet worden onderworpen aan een beoordeling overeenkomstig de artikelen 5 tot en met 10, zulks

*a) door middel van een onderzoek per geval,
of*

b) aan de hand van door de lidstaten vastgestelde drempelwaarden of criteria,

De lidstaten kunnen besluiten om beide onder a) en b) genoemde procedures toe te passen.

3. Bij het onderzoek per geval of bij de vaststelling van drempelwaarden of criteria bij de toepassing van lid 2 moeten de relevante selectiecriteria van bijlage III in acht worden genomen.

4. De lidstaten zorgen ervoor dat de overeenkomstig lid 2 door de bevoegde instanties verrichte bepalingen ter beschikking van het publiek worden gesteld.”

In voormelde bijlage II worden onder ‘3. Energiebedrijven’ de volgende installaties begrepen:

“a) Industriële installaties voor de productie van elektriciteit, stoom en warm water (niet onder bijlage I vallende projecten)”

De initiële richtlijn van 27 juni 1985, gewijzigd in 1997 (richtlijn 97/11/EG) werd voor het eerst uitgevoerd door het decreet van 18 december 2002 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM) en dit door invoering van een titel betreffende het milieu-effect en veiligheidsrapportage.

De vervolgens ook nog in 2003 gewijzigde richtlijn 85/337/EEG werd omgezet met het Project-Mer-besluit van 10 december 2004. Bijlage II van dit besluit bevat de projecten die overeenkomstig

artikel 4.3.2, §2 en §3 van het DABM aan de project-milieueffectrapportage worden onderworpen maar waarvoor de initiatiefnemer een gemotiveerd verzoek tot ontheffing kan indienen en vermeldt onder meer (zoals het gold ten tijde van de bestreden beslissing):

“3. Energiebedrijven

[...]

i) Installaties voor het opwekken van elektriciteit door middel van windenergie voor zover de activiteit betrekking heeft:

- op 20 windturbines of meer, of

- op 4 windturbines of meer, die een aanzienlijke invloed hebben of kunnen hebben op een bijzonder beschermd gebied.”

2.

In het arrest van 24 maart 2011 met nummer C-435/09 heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat de Vlaamse regelgeving niet in overeenstemming was met een aantal bepalingen van de richtlijn 85/337/EEG omdat een aantal in bijlage II van het Project-Mer-besluit opgenomen projecten alleen op basis van het criterium ‘omvang van het project’ uitgesloten worden van een screening, zonder rekening te houden met andere relevante criteria zoals aard en ligging van het project.

Het Hof oordeelde dat, voor zover de regelgeving van het Vlaamse Gewest drempelwaarden en selectiecriteria vaststelt die enkel met de omvang van het betrokken project rekening houden en niet met criteria uit bijlage III van de richtlijn zoals aard en ligging, dit niet aan de eisen van artikel 4, leden 2 en 3 van die richtlijn, gelezen in samenhang met de bijlagen II en III, voldoet.

Het Hof van Justitie had reeds in zijn arrest van 7 januari 2004 met nummer C-201/02 overwogen dat artikel 2, eerste lid van de richtlijn 85/337/EEG, gelezen in samenhang met artikel 1, tweede lid en artikel 4, tweede lid ervan, rechtstreekse werking heeft.

Het arrest van het Hof van 24 maart 2011 had dan ook directe gevolgen voor de beoordeling van projecten in het Vlaamse gewest.

Dit alles had tot gevolg dat, na het vermeld arrest van het Hof van Justitie, bijlage II, 3, i) van het Project-Mer-besluit buiten toepassing diende worden gelaten (H.v.J., 24 oktober 1996 in de zaak C-72/95, Kraaijeveld) en dat het al dan niet project-MER-plichtig, hetzij screeningsplichtig zijn van de aanvraag diende beoordeeld te worden op grond van artikel 2, eerste lid en artikel 4, tweede lid van de op dat ogenblik toepasselijke richtlijn 85/337/EEG, in samenhang gelezen met bijlage III van deze richtlijn.

3.

De omzendbrief van 22 juli 2011 “LNE 2011/1 - Milieueffectbeoordeling en vergunningverlening voor bepaalde projecten ten gevolge van het arrest van het Hof van Justitie van 24 maart 2011 (C-435/09, Europese Commissie t. België)” beschrijft de gevolgen van het arrest van het Hof van Justitie van 24 maart 2011. In deze omzendbrief werden “richtsnoeren voor de maatregelen die de advies- en vergunningverlenende instanties kunnen nemen in het kader van hun verplichting om de volle werking van de bepalingen van richtlijn 85/337/EEG te waarborgen, in afwachting van de wijzigingen in de Vlaamse regelgeving die noodzakelijk zijn om het arrest van het Hof van Justitie uit te voeren”, bepaald.

In de omzendbrief wordt onder meer gesteld dat, in afwachting van nodige wijzigingen aan de regelgeving, *“alle instanties die als advies- of vergunningverlener optreden bij vergunningsaanvragen voor concrete projecten die onder het toepassingsgebied van deze omzendbrief vallen (zie verder), het concrete project moeten onderzoeken om te bepalen of de*

vergunningsaanvrager een milieueffectrapport moet opmaken (de zogenaamde screening). Die screening moet uitgevoerd worden voor er een beslissing wordt genomen over de vergunningsaanvraag, en het resultaat moet ter beschikking worden gesteld van het publiek”.

Om te bepalen of het project dat het voorwerp vormt van de vergunningsaanvraag tot het toepassingsgebied van deze omzendbrief behoort, geeft de omzendbrief richtsnoeren: er moet achtereenvolgens nagegaan moet worden of het project opgenomen is in: (1) bijlage I van het Project-Mer-besluit, (2) bijlage II van het Project-Mer-besluit en (3) de lijst die is opgenomen in de bijlage bij de omzendbrief. De lijst bedoeld onder (3) is de lijst van bijlage II bij richtlijn 85/337/EEG.

De omzendbrief vervolgt: “Als een project onder het toepassingsgebied valt, moet de vergunningverlenende overheid ervoor zorgen dat voorafgaandelijk aan de beslissing over de vergunningsaanvraag een screening wordt uitgevoerd. De vergunningverlenende overheid moet in de motivering van haar beslissing over de vergunningsaanvraag een duidelijk identificeerbare passage opnemen waaruit op afdoende wijze blijkt dat het project gescreend is. Dit dient te gebeuren voor zowel nieuwe als voor hangende vergunningsaanvragen”.

Volgens de bepalingen ervan houdt de omzendbrief op uitwerking te hebben zodra de wijzigingen in de Vlaamse regelgeving in werking treden.

Zowel het DABM als de VCRO werden nadien aangepast bij decreet van 23 maart 2012. Dit decreet bevat geen overgangsbepalingen en de inwerkingtreding werd voorzien op een door de Vlaamse regering vast te stellen datum.

Artikel 4.3.2 en 4.3.3 DABM werden als volgt aangepast:

“« Art. 4.3.2. § 1. De Vlaamse Regering wijst, aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage II, de categorieën van projecten aan waarvoor overeenkomstig dit hoofdstuk een project-MER moet worden opgesteld. De verplichting tot het opstellen van een project-MER, vermeld in het eerste lid, geldt ook indien wegens het verstrijken van de lopende vergunning van het project een nieuwe vergunning moet worden aangevraagd.

§ 2. De Vlaamse Regering wijst, aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage II, de andere dan in paragraaf 1 vermelde categorieën van projecten aan waarvoor overeenkomstig dit hoofdstuk een project-MER of een gemotiveerd verzoek tot ontheffing van de rapportageverplichting moet worden opgesteld. Die verplichting geldt ook indien wegens het verstrijken van de lopende vergunning van het project een nieuwe vergunning moet worden aangevraagd.

§ 2bis. De Vlaamse Regering wijst, aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage II, de andere dan in paragrafen 1 en 2 vermelde categorieën van projecten aan waarvoor overeenkomstig dit hoofdstuk een project-MER of een project-m.e.r.-screeningsnota moet worden opgesteld. Die verplichting geldt ook indien wegens het verstrijken van de lopende vergunning van het project een nieuwe vergunning moet worden aangevraagd.

§ 3. De Vlaamse Regering wijst, aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage II, aan voor welke veranderingen aan reeds bestaande projecten van de categorieën, vermeld in paragrafen 1 en 2, overeenkomstig dit hoofdstuk al dan niet een project-MER moet worden opgesteld op grond van een beslissing, geval per geval, van de administratie.

§ 3bis. De Vlaamse Regering wijst, aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage II, aan voor welke veranderingen aan reeds bestaande projecten van de categorieën, vermeld in paragrafen 2 en 2bis, overeenkomstig dit hoofdstuk al dan niet een project-MER moet worden opgesteld op grond van een beslissing, geval per geval, van de overheid die beslist over de ontvankelijkheid en volledigheid van de vergunningsaanvraag.

§ 4. De Vlaamse Regering kan de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage II, nader definiëren. Op grond van die criteria moet het mogelijk zijn uit te maken of aan een bepaald project, dan wel aan een verandering daarvan, al dan niet aanzienlijke milieueffecten verbonden kunnen zijn.

Bij de aanwijzing van categorieën van projecten overeenkomstig paragrafen 1, 2, 2bis, 3 of 3bis kan de Vlaamse Regering eveneens de administraties, overheidsinstellingen en openbare besturen aanwijzen die, overeenkomstig artikel 4.3.4, § 4, een afschrift van de kennisgeving moeten ontvangen.

Elke vaststelling of vervanging van de criteria, vermeld in het eerste lid, wordt meegedeeld aan de Europese Commissie.

...

4.3.3, §2. In de gevallen, vermeld in artikel 4.3.2, § 2bis en § 3bis, waarvoor een project-MER-screeningsnota werd opgesteld, neemt de overheid die beslist over de ontvankelijkheid en volledigheid van de vergunningsaanvraag, een beslissing of er een project-MER moet worden opgesteld. Zij doet dat op het ogenblik van en als onderdeel van de beslissing over de ontvankelijkheid en volledigheid van de vergunningsaanvraag. De beslissing dat al dan niet een project-MER moet worden opgesteld, wordt ter beschikking van het publiek gesteld op de wijze, bepaald door de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan verder inzake de project-MER-screening nadere regels vaststellen en kan de vorm en de inhoudelijke elementen van de project-MER-screeningsnota bepalen.”

In de VCRO bepaalt het nieuwe artikel 4.7.26/1 dat indien de vergunningsaanvraag een project-MER screeningsnota omvat, het vergunningverlenend bestuursorgaan of zijn gemachtigde die nota dient te onderzoeken en een beslissing dient te nemen of er een milieueffectrapport over het project moet worden opgesteld.

De nieuwe regelgeving uit het DABM en de VCRO werd ten uitvoer gelegd door het besluit van de Vlaamse regering van 1 maart 2013 inzake de nadere regels van de project-Mer-screening waarbij het besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectenrapportage, werd gewijzigd. Het werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 29 april 2013 en trad in werking op datum van publicatie in het Belgisch staatsblad.

De bestreden beslissing werd genomen op 25 februari 2013 en derhalve voor de inwerkingtreding van het vermeld besluit van de Vlaamse regering van 1 maart 2013.

4.

Uit het bovenstaande overzicht en bespreking volgt dan ook dat de vraag of het aangevraagde onderhevig is aan een MER-plicht dan wel aan een MER-screening, ten tijde van het indienen van de aanvraag, dan wel op het ogenblik van de bestreden beslissing, moet beantwoord worden op grond van artikel 2, eerste lid en artikel 4, tweede lid van de richtlijn 85/337/EEG, in samenhang

gelezen met bijlage II en III van deze richtlijn, zoals gecodificeerd op 13 december 2011 bij richtlijn 2011/92/EU.

In het vermelde arrest van 24 maart 2011 heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat de hierboven vermelde Vlaamse regelgeving van 2004 niet in overeenstemming is met een aantal bepalingen van de richtlijn omdat een aantal projecten die zijn opgenomen in bijlage II van de richtlijn alleen op basis van het criterium 'omvang van het project' uitgesloten werden van een zogenaamde screening, zonder rekening te houden met andere relevante criteria, zoals de aard en de ligging van het project.

De projecten die vermeld zijn in bijlage II van de richtlijn moeten dus geacht worden projecten te zijn die omwille van hun omvang, aard of ligging een milieueffectenbeoordeling noodzaken (bijlage III van de richtlijn), hetzij in de vorm van een MER, dan wel een MER-screening.

5.

De omzendbrief van 22 juli 2011 geeft als richtsnoer voor de wijze waarop de screening moet uitgevoerd worden, het volgende mee: *“Een screening als vermeld in deze omzendbrief houdt in dat voor het concrete project nagegaan wordt of het, in het licht van zijn concrete kenmerken, de concrete plaatselijke omstandigheden en de concrete kenmerken van zijn potentiële milieueffecten, aanzienlijke milieueffecten kan hebben (de zogenaamde beoordeling geval per geval). Als uit de screening voor het concrete project blijkt dat er aanzienlijke milieueffecten kunnen zijn, moet de vergunningsaanvrager een milieueffectrapport opmaken”*.

In de omzendbrief LNE 2011/1 wordt de verplichting om dergelijke passage in de bestreden beslissing op te nemen verduidelijkt: *“De vergunningverlenende overheid moet tenslotte in de motivering van haar beslissing over de vergunningsaanvraag een duidelijk identificeerbare passage opnemen waaruit op afdoende wijze blijkt dat het project gescreend is door middel van een toetsing aan de relevante criteria bijlage II bij het DABM, en waaruit blijkt waarom die screening in voorkomend geval heeft geleid tot de conclusie dat voor het project geen milieueffectrapport moest worden opgemaakt.”*

Het komt dan ook aan de vergunningverlenende overheid toe om, in het geval dat een aanvraag een screening noodzaakt naar aanzienlijke milieueffecten, op basis van de concrete gegevens van het dossier de screening uit te voeren, wat inhoudt dat aan de hand van relevante criteria wordt onderzocht welke de milieueffecten zijn van het aangevraagde. Uit de beslissing van de vergunningverlenende overheid moet niet alleen blijken dat de screening is uitgevoerd maar ook waarom die screening in voorkomend geval heeft geleid tot het besluit dat het aangevraagde project geen aanzienlijke milieueffecten kan hebben.

Uit de bestreden beslissing blijkt echter niet dat dergelijk onderzoek is gebeurd. Samen met de verzoekende partijen dient te worden vastgesteld dat de verwerende partij, in de bestreden beslissing, op geen enkele wijze nagaat of de aanvraag project-Mer-plichtig, hetzij screeningsplichtig is, en meer bepaald of de aanvraag al dan niet aanzienlijke milieueffecten met zich kan meebrengen zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid en artikel 4, tweede lid van de gecodificeerde richtlijn 2011/92/EU, in samenhang gelezen met bijlage II en III van deze richtlijn.

In de bestreden beslissing wordt weliswaar een beoordeling gemaakt van de overeenstemming van het project met de goede ruimtelijke ordening, waarbij de hinderaspecten van de windturbines zoals geluid, slagschaduw, functionele inpasbaarheid, visuele hinder en veiligheid worden beoordeeld, maar de beoordeling van de verenigbaarheid van een aanvraag met de goede ruimtelijke ordening die, overeenkomstig artikel 4.3.1 VCRO, voor elke vergunningsaanvraag moet gebeuren, kan echter niet worden gelijkgesteld aan de MER-screening in de zin van de project-

Mer-richtlijn, die moet gebeuren voor de projecten die opgenomen zijn in bijlage II van de project-Mer-richtlijn.

De stelling van de verwerende partij dat uit de overweging dat de windturbines worden ingeplant op een ruime afstand van de reliekzone Markette en de ankerplaats 'Kraenepool en Markettebossen' "*waarbij de waardevolle boscomplexen niet aangesneden en gevrijwaard worden*" en dat uit het advies van Natuur en Bos blijkt dat de inplanting gebeurt in een zone met weinig belangrijke natuurwaarden en waar weinig vliegbewegingen van vogels te verwachten zijn, kan niet volstaan als 'screening' om te besluiten dat de aanvraag niet valt onder de bijlage II van de gecodificeerde richtlijn. De overweging behoort vooreerst tot de beoordeling inzake de goede ruimtelijke ordening, bevat geen formele screeningstoets en het blijkt ook niet dat de verwerende partij in de bestreden beslissing enige aandacht heeft besteed aan de criteria zoals opgenomen in bijlage III van de richtlijn.

Het middel is gegrond.

D. Vierde middel

Standpunt van de partijen

1.

In dit middel roepen de verzoekende partijen de schending in van artikel 4.4.9 VCRO, samen gelezen met het Typenvoorschriftenbesluit van 11 april 2008, van artikel 4.3.1, §1, eerste lid, 1° en laatste lid en artikel 4.3.1, §2, 1° VCRO, de artikelen 2 en 3 van de Motiveringswet, artikel 2.1.2, §7 VCRO, het rechtszekerheids-, het vertrouwens-, het gelijkheids-, het redelijkheids- en het zorgvuldigheidsbeginsel.

De verzoekende partijen verwijzen vooreerst naar hun eerste middel waarin werd uiteengezet dat voor WT1, gelegen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied, verkeerdelijk toepassing werd gemaakt van art 4.4.9 VCRO.

In ondergeschikte orde stellen de verzoekende partijen dat het voorliggende project een loutere kopie is van het eerdere project van de tussenkomende partij, dat reeds werd afgewezen omwille van een te grote landschappelijke impact. De verzoekende partijen verwijzen tevens naar het arrest van de Raad van 21 november 2012 met nummer A/2012/0486 waarin werd geoordeeld dat (1) gelet op de vorige weigeringsbeslissingen, de negatieve adviezen en de bezwaren zoals geformuleerd naar aanleiding van het openbaar onderzoek, de beoordeling van de verenigbaarheid van het aangevraagde met de goede ruimtelijke ordening omtrent het landschappelijke aspect, des te zorgvuldiger moet gebeuren en dat (2) er geen afdoende motivering dienaangaande in de eerdere vergunningsbeslissing kon gelezen worden.

Volgens de verzoekende partijen heeft de verwerende partij deze keer duidelijk kwantitatief meer motieven weergegeven die de verenigbaarheid van het project met de goede ruimtelijke ordening bespreken. De verzoekende partijen stellen echter vast dat er, in het licht van de voorgaanden in dit dossier, nog steeds geen afdoende motivering inzake de verenigbaarheid van het aangevraagde met de goede ruimtelijke ordening voorligt, voor wat betreft het aspect "landschap". Het is voor de verzoekende partijen dan ook niet te begrijpen waarom de verwerende partij enerzijds de vergunning keer op keer geweigerd heeft (omwille van het landschapsargument), maar nu toch overgaat tot het verlenen van de vergunning en dit terwijl de omstandigheden niet zijn gewijzigd.

De verzoekende partijen zetten vervolgens op uitgebreide wijze uiteen waarom de in de bestreden beslissing opgesomde motieven, niet volstaan om de vergunning te verlenen. Er worden immers geen nieuwe elementen aangereikt ten opzichte van de voorgaande aanvragen, die de verwerende partij in het verleden systematisch heeft geweigerd.

Volgens de verzoekende partijen wordt er in de bestreden beslissing een bocht van 180° gemaakt, ten opzichte van de vorige weigeringsbeslissingen, zonder enige ernstige verantwoording. Hierdoor schendt de bestreden beslissing de hoger genoemde bepalingen.

2.

De verwerende partij antwoordt dat zowel de vorige aanvragen als de huidige aanvraag weliswaar betrekking hebben op windturbines, maar het voorwerp van de aanvraag voor het overige wezenlijk verschillend is.

In tegenstelling tot de vorige aanvragen sluit de inplanting van de windturbines thans wel aan bij de E40, op een maximum afstand van ongeveer 115 m. Hierdoor ontstaat deze keer een sterke bundeling met de aanwezige infrastructuur. Een tweede verschil ten opzichte van de vorige aanvragen is het feit dat de Interdepartementale Windwerkgroep deze keer een gunstig advies heeft verleend.

In de bestreden beslissing worden de redenen van de vorige weigeringsbeslissingen, duidelijk tot uiting gebracht en benadrukt. Hieruit blijkt dan ook dat er wel degelijk duidelijke verschillen zijn tussen de huidige aanvraag en de voorgaande aanvragen. De verwerende partij stelt nogmaals dat bij het indienen van de voorliggende aanvraag, rekening werd gehouden met de weigeringsmotieven van de vorige beslissingen.

Volgens de verwerende partij trachten de verzoekende partijen de overwegingen uit de bestreden beslissing van elkaar los te koppelen en afzonderlijk te bekritisieren. Deze overwegingen dienen echter in hun geheel te worden gelezen en bevatten volgens de verwerende partij wel degelijk een afdoende motivering inzake de verenigbaarheid van het aangevraagde met de goede ruimtelijke ordening voor wat het aspect "landschap" betreft.

3.

De tussenkomende partij voegt hieraan nog toe dat de verwerende partij wel degelijk in alle redelijkheid kon oordelen dat de voorliggende aanvraag in overeenstemming is met de goede ruimtelijke ordening en dat het betrokken landschap alsnog zou worden gevrijwaard. Volgens de tussenkomende partij is de reden hiervoor dat (1) een aantal elementen van de voorliggende aanvraag, fundamenteel verschillend zijn van de vorige (geweigerde) aanvragen en (2) dat er in het betrokken landschap wel degelijk kenmerken aanwezig zijn die de inplanting van een windturbinepark toelaten.

De tussenkomende partij stelt dat de voorgaande aanvragen die het voorwerp zijn van de weigeringsbeslissingen geenszins vergelijkbaar zijn met de voorliggende aanvraag. Zo wordt de inplanting van de windturbines in voorliggende aanvraag voorzien op 115 m van de E40 en wordt de mogelijke inplantingszone volledig opgevuld, waardoor de impact van de windturbines op het omliggende landschap in elk geval minder groot zal zijn.

Daarnaast heeft de Interdepartementale Windwerkgroep, in tegenstelling tot de vorige aanvragen, in de huidige zaak een voorwaardelijk gunstig advies verleend. De gewijzigde visie vanwege de Interdepartementale Windwerkgroep werd in de bestreden beslissing bovendien expliciet toegelicht en duidelijk verantwoord, waardoor de verwerende partij tegemoet is gekomen aan haar zorgvuldigheids- en motiveringsplicht. Het bestuur mag namelijk haar standpunt met betrekking tot

een welbepaalde vergunningsaanvraag wijzigen, op voorwaarde dat ze op concrete en zorgvuldige wijze uitlegt waarom ze haar standpunt wijzigt.

De verwerende partij kon eveneens, in het licht van haar toebedeelde discretionaire bevoegdheid in alle redelijkheid oordelen dat het belang van het Vlaamse Energiebeleid, een beduidend karakter heeft. In de bestreden beslissing heeft de verwerende partij de belangen op zorgvuldige wijze afgewogen en geen kennelijke onredelijke beoordeling gemaakt. Er kan dan ook geen sprake zijn van een schending van het gelijkheids- vertrouwens- en zorgvuldigheidsbeginsel.

De tussenkomende partij verwijst verder naar de “historiek” in de bestreden beslissing, waarin wordt uiteengezet waarom de vorige aanvragen verschillen van de voorliggende aanvraag. Volgens de tussenkomende partij laten de verzoekende partijen na aan te tonen dat de verschillende vergunningsaanvragen vergelijkbaar zijn en om die reden op een gelijke wijze moeten worden beoordeeld. De tussenkomende partij stelt hieromtrent dat bij de lezing van de weigeringsbeslissingen en de betrokken adviezen, duidelijk blijkt dat de aanvragen niet vergelijkbaar zijn met de voorliggende aanvraag. Zo blijkt bijvoorbeeld uit het advies van de gemeente Aalter van 11 januari 2010, dat de aanvraag betrekking heeft op vier windturbines op het grondgebied van de gemeente Aalter, terwijl in onderhavige aanvraag slechts één windturbine op het grondgebied van de gemeente Aalter gelegen is en de overige zes windturbines gelegen zijn op het grondgebied van de gemeente Nevele.

Volgens de tussenkomende partij heeft de verwerende partij voor de voorliggende aanvraag, na alle belangen te hebben afgewogen en in alle redelijkheid geoordeeld dat, gelet op de gewijzigde omstandigheden ten opzichte van de vorige geweigerde aanvragen, de balans thans wel in het voordeel van een toekenning van de vergunning doorweegt.

Met betrekking tot de vermeende schending van artikel 2.1.7, §7 VCRO stelt de tussenkomende partij tenslotte dat een ruimtelijk structuurplan weliswaar geen beoordelingsgrond kan vormen voor een vergunning, maar dat dit echter niet wegneemt dat de verwerende partij wel degelijk kan verwijzen naar dit structuurplan om de waarde van het betrokken gebied in kaart te brengen.

4.

In hun wederantwoordnota stellen de verzoekende partijen nog dat aan de hand van de inplantingsplannen van de voorgaande projecten, duidelijk kan worden opgemerkt dat de voorliggende aanvraag een loutere kopie is van de voorgaande aanvragen. Volgens de verzoekende partijen blijkt dit ook uit een schrijven van de tussenkomende partij aan de Raad van State. De verzoekende partijen geven wel toe dat de *“laatste aanvraag van STORM iets verder van de autostrade was gelegen, maar in alle redelijkheid gaat het bezwaarlijk over een ‘totaal onvergelijkbaar project’”*.

De verzoekende partijen herhalen dat de te grote landschappelijke impact, los van de inplantingsafstand ten opzichte van de E40, in alle weigeringsbeslissingen werd gehekelend en dat de aanwezigheid van de E40 de inplanting van de windturbines op die locatie niet kan verantwoorden. De essentie van het debat is volgens de verzoekende partijen dan ook niet het feit dat de windturbines al dan niet enkele tientallen meters verder of minder ver van de autostrade worden ingeplant, maar dat in het verleden telkens werd aangenomen dat de windturbines een te grote landschappelijke impact hebben en dat de aanwezige lijninfrastructuur (de E40) niet van die aard is om die landschappelijke impact weg te nemen. Er kan volgens de verzoekende partijen in alle redelijkheid geen sprake zijn van een “gewijzigd determinerend gegeven”.

In het advies van de Interdepartementale Windwerkgroep wordt alvast niet uitgelegd waarom men nu anders besluit, de verwijzing naar dit niet afdoende gemotiveerde advies volstaat dan ook niet.

Beoordeling door de Raad

1.

Voor wat de aangevoerde schending van artikel 4.4.9 VCRO betreft wordt verwezen naar de bespreking van het eerste middel.

2.

In ondergeschikte orde voeren de verzoekende partijen aan dat, ondanks het feit dat de verwerende partij in de herstelbeslissing uitvoeriger de verenigbaarheid van het project met de goede ruimtelijke ordening bespreekt, de bestreden beslissing nog steeds geen afdoende motivering bevat inzake de verenigbaarheid van het project met de goede ruimtelijke ordening, voor wat het aspect “landschap” betreft.

2.1

Uit artikel 4.3.1, §1, eerste lid, 1°, b) VCRO volgt dat een vergunning moet worden geweigerd als de aanvraag onverenigbaar is met een goede ruimtelijke ordening.

Bij de beoordeling van de verenigbaarheid van de aanvraag met de goede ruimtelijke ordening beschikt de verwerende partij over een discretionaire bevoegdheid. De verwerende partij moet de overeenstemming van de aanvraag met de goede ruimtelijke ordening toetsen aan de relevante decretale aandachtspunten en aan de criteria uit artikel 4.3.1, §2, eerste lid VCRO. Zij moet daarbij de in de omgeving bestaande toestand in haar beoordeling betrekken en rekening houden met de ingediende bezwaren en adviezen.

Het komt de Raad niet toe zijn beoordeling van de eisen van een goede ruimtelijke ordening in de plaats te stellen van die van de vergunningverlenende overheid. De Raad heeft wel als taak om aan de hand van de concrete gegevens van de zaak na te gaan of de verwerende partij de feiten waarop haar beoordeling steunt, correct en zorgvuldig heeft vastgesteld en of zij op grond daarvan in redelijkheid heeft geoordeeld.

Om te voldoen aan de formele en materiële motiveringsplicht moet de verwerende partij de met de ruimtelijke ordening verband houdende redenen vermelden waarop zij haar beslissing steunt, zodat een belanghebbende met kennis van zaken de beslissing kan aanvechten. De in de bestreden beslissing opgegeven motieven moeten bovendien afdoende zijn.

Deze motiveringsverplichting houdt in dat er voor de genomen administratieve beslissing in rechten en in feite aanvaardbare motieven moeten bestaan. Dit betekent onder meer dat die motieven moeten steunen op werkelijk bestaande en concrete feiten die relevant zijn en met de vereiste zorgvuldigheid werden vastgesteld en dat de motieven pertinent moeten zijn en de beslissing naar recht moeten kunnen verantwoorden. Deze motieven moeten in de bestreden beslissing uitdrukkelijk vermeld worden.

Wanneer de verwerende partij afwijkt van doorheen de administratieve procedure uitgebrachte adviezen, of, indien tijdens deze procedure bezwaren en opmerkingen zijn geformuleerd aangaande een relevant en te beoordelen aspect, geldt in principe dat zij haar beslissing op dat punt des te zorgvuldiger dient te motiveren. Het gegeven dat de betrokken adviezen, opmerkingen of bezwaren niet punt voor punt moeten weerlegd worden, doet aan het bovenstaande geen afbreuk. De verwerende partij moet aangeven of afdoende laten blijken waarom zij de argumentatie in het advies, hetzij in de bezwaren en opmerkingen niet volgt. Het louter tegenspreken van die argumentatie volstaat dus niet. Uit de bestreden beslissing moet blijken waarom in tegengestelde zin wordt beslist

2.2

Op basis van de gegevens van het dossier stelt de Raad vast dat de voorgaande aanvragen die het voorwerp hebben uitgemaakt van een weigeringsbeslissing, weliswaar niet identiek zijn aan de voorliggende aanvraag, maar wel zeer gelijkaardig zijn. Alle aanvragen hebben immers betrekking op de inplanting van windturbines, parallel aan de E40 ter hoogte van Aalter en Nevele, op (ongeveer) dezelfde locaties. In de historiek van de bestreden beslissing worden de voorgaande aanvragen en hun verschillen ook aangehaald en worden de weigeringsmotieven beknopt besproken.

2.3

In het kader van de beoordeling van de aanvraag voor wat betreft de verenigbaarheid met de goede ruimtelijke ordening, stelt de Raad vast dat de bestreden beslissing een uitgebreide motivering bevat. Dit wordt door de verzoekende partijen ook niet ontkend.

Zo wordt in de bestreden beslissing gesteld dat *“de windturbines zich op een ruime afstand van de relictzone ‘Markette’ (300 m) en de ankerplaats ‘Kraenepoel en Markettebossen’ (+1500 m) worden ingeplant, waarbij de waardevolle boscomplexen niet worden aangesneden en gevrijwaard blijven”* en dat *“de waardevolle elementen van dit type erfgoedafbakening zich binnen de grenzen van de afbakening [bevinden]; en dat er “geen gewestelijke noch gemeentelijk initiatief werden opgestart om de bestaande intrinsieke kwaliteiten van het landschap, zoals beschreven in de adviezen van de Gewestelijke Erfgoedambtenaar en de IWWG, effectief te beschermen, terwijl er oostelijk (Kalevallei) ... en westelijk (relictzone ‘Markette’, de ankerplaats ‘Kraenepoel en Markettebossen’)... wel dergelijke initiatieven worden genomen om de waardevolle elementen in het landschap verder te onderzoeken en te beschermen”*.

Verder stelt de verwerende partij in de bestreden beslissing nog dat de snelweg ter hoogte van de turbinelocaties de grens vormt tussen twee herbevestigde agrarische gebieden (verwijzend naar het RSV en het Agnas-proces), dat *“geen van de gewestelijke landschappelijke objectieven, die gesteld worden in de gewenste ruimtelijke structuur of in het operationeel programma van het Agnas-proces in het gedrang [komt] door het sterk gebundeld met de E40 inplanten van de 7 windturbines”* en dat het gebied door de onnatuurlijke grens van de E40 reeds gebroken is waardoor de plaatsing van de windturbines in een zone zo dicht mogelijk tegen de lijninfrastructuur, deze grenslijn nauwelijks verbreedt.

Zoals reeds uiteengezet in de beoordeling van het tweede middel stelt de verwerende partij in de bestreden beslissing met betrekking tot WT1 in het LWAG dat *“het om een trapeziumvormige zone gaat, in het zuiden begrensd door de E40, met oostelijk de van groenbuffers voorziene brug van de Bosstraat, noordoostelijk tot noord door de Kromhekestraat en westelijk door de dichtbeboste percelen van de relictzone.”* De verwerende partij besluit vervolgens dat er *“binnen dit begrensde deel en aansluitend aan de aanwezige lijninfrastructuur en het talud met brugconstructie”* bezwaarlijk nog sprake is van een kwalitatief landschap. Tot slot merkt zij bijkomend nog op dat hoewel de grens tussen het landschappelijk waardevol agrarisch gebied en het agrarisch gebied samenvalt met de grenslijn tussen de gewestplannen ‘Eeklo-Aalter’ en ‘Gentse en Kanaalzone’ maar dat er op het terrein geen aantoonbaar verschil is tussen de landschappelijke kwaliteit van de gebieden in de aanpalende zones langs de grenslijn van voormelde gewestplannen, waardoor de relativiteit van de landschappelijke waarde van het gebied blijkt.

Daarnaast bespreekt de bestreden beslissing de negatieve adviezen die in het kader van de vergunningsaanvraag werden verleend.

Zo stelt de verwerende partij ten opzichte van het advies van Onroerend Erfgoed, waarin wordt gesteld dat de E40 eerder onopvallend aanwezig is in het landschap, dat de projectzone wordt

doorkruist door verschillende lokale en bovenlokale wegen, het op- en afrittencomplex Nevele-Hansbeke en een hoogspanningsleiding van Elia. De verwerende partij oordeelt in de bestreden beslissing dat de aanwezige lijn- en neveninfrastructuren bijgevolg wel degelijk waarneembaar zijn in het landschap en verwijst hiervoor ook naar het provinciaal ruimtelijk structuurplan van de provincie Oost-Vlaanderen. De verwerende partij stelt tenslotte dat door de nauwe aansluiting van de windturbines bij de E40 (op max. 115 m), een sterke bundeling ontstaat met de aanwezige infrastructuur.

Met betrekking tot het negatieve advies van het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Aalter en het negatieve advies van de gewestelijke erfgoedambtenaar, stelt de verwerende partij dat deze adviezen het gevolg zijn van een afweging van het specifieke sectoraal belang inzake landschappen en natuurwaarden. Uit het feit dat de gewestelijke erfgoedambtenaar geen beroep instelde tegen de oorspronkelijk toegekende vergunning leidt de verwerende partij echter af dat de landschappelijke waarde van het gebied relatief is. De verwerende partij stelt bovendien dat de nabijheid van een windturbine de uitbreiding van natuurgebied of een ecologische verbinding over of onder de E40 niet *a priori* verhindert.

2.4

In tegenstelling tot wat de verzoekende partijen voorhouden, moet worden vastgesteld dat de bestreden beslissing voldoende en concrete motieven bevat waarbij de verenigbaarheid van het project met de goede ruimtelijke ordening en in het bijzonder inzake het landschappelijke aspect wordt beoordeeld. Het feit dat de beleidsdocumenten zoals het RSV of het Agnas-proces, geen beoordelingsgrond mogen vormen bij een vergunningsaanvraag, neemt niet weg dat de verwerende partij bij de beoordeling van de aanvraag bijkomend hiernaar kan verwijzen en rekening kan houden met de vooropgestelde beleidsdoelstellingen.

2.5

De verzoekende partijen betwisten bovendien de juistheid van de feitelijke gegevens waarop de motieven uit de bestreden beslissing steunen niet. De verzoekende partijen stellen alleen dat deze motieven kennelijk onredelijk zijn omdat zij steunen op feitelijke gegevens die reeds bestonden toen de voorgaande gelijkaardige aanvragen werden geweigerd, en dat deze gegevens de verwerende partij in het verleden niet heeft verhindert te oordelen dat de inplanting van windturbines op deze locatie landschappelijk gezien niet aangewezen was.

In tegenstelling tot wat de verzoekende partijen voorhouden kan een vergunningverlenende overheid haar standpunt ten opzichte van vroegere beoordelingen wijzigen, voor zover dit standpunt volgt uit een nieuw onderzoek van de feitelijke gegevens en dit standpunt niet berust op onjuiste gronden.

Het gegeven dat de Raad in zijn arrest van 21 november 2012 (nr. A/2012/0486) geoordeeld heeft dat (a) gelet op de vorige weigeringsbeslissingen en de negatieve adviezen, de verenigbaarheid van het aangevraagde met de goede ruimtelijke ordening voor wat het landschappelijk aspect betreft, des te zorgvuldiger moet gebeuren en dat (b) er geen afdoende motivering kon gelezen worden in de oorspronkelijke vergunningsbeslissing, neemt niet weg dat de verwerende partij bij het nemen van een herstelbeslissing, alsnog kan oordelen dat de aanvraag verenigbaar is met de goede ruimtelijke ordening wat betreft het aspect landschap, op voorwaarde weliswaar dat zij hiervoor een afdoende motivering geeft.

De Raad stelt vast dat de bestreden beslissing formeel motiveert waarom de verwerende partij, in tegenstelling tot de voorgaande aanvragen, de vergunning voor de voorliggende aanvraag wel verleent. De motivering in de bestreden beslissing luidt als volgt:

“ ...

Voorliggende aanvraag komt tegemoet aan eerdere weigeringsargumenten door een volledige opvulling van de mogelijke inplantingszone (begrensd door het gemeentelijk RUP in het oosten en de ruimtelijk en landschappelijk kwetsbare gebieden in Aalter in het westen). De eerder geweigerde aanvraag voor 5 windturbines werd samengevoegd met de 2 windturbines die mogelijk haalbaar bleken bij de weigering van 09/04/2010: de windturbines worden ingeplant op slechts 115m van de E40, zodat het versnipperend effect beperkt wordt en de volledige potentie van het gebied ten noorden van de E40 wordt benut, terwijl de uniformiteit van de turbines binnen de volledige lijnopstelling gegarandeerd blijft. Het deskundig advies van de Interdepartementale Windwerkgroep voor voorliggende aanvraag is gunstig. De IWWG is samengesteld uit vertegenwoordigers van belanghebbende Vlaamse administraties, ministers en Ministeries. De werkgroep is specifiek deskundig in het afwegen van de verschillende sectorale belangen; de adviezen van de IWWG hoeven niet unaniem te zijn. In betreffend advies wordt het minderheidsstandpunt vanuit de sector Onroerend Erfgoed weergegeven. De IWWG kwam bij deze aanvraag tot de conclusie dat het landschappelijk belang van de zone niet langer opwoog tegen de voordelen voor het Vlaamse energiebeleid en de schaarste aan geschikte inplantingszones. De gewestelijk stedenbouwkundige ambtenaar sluit zich aan bij dit gemotiveerd standpunt. Zoals hiervoor besproken, blijkt immers dat het belang van het bestaande landschap en de mogelijke versnippering door de inplanting van windturbines eerder relatief is.

Anderzijds is het evident dat er weinig landschappen zijn buiten de (juist omwille van hun bestemming) reeds zeer zwaar aangetaste industrie- en havengerelateerde gebieden die niet op één of andere manier geschaad worden door de inplanting van windturbines. Vanuit een dergelijke redenering zouden er dan ook buiten voormelde zones geen windturbines kunnen toegestaan worden. De realiteit is evenwel dat ook in andere landschappen, die juist door de reeds aanwezige impact van een aantal harde infrastructuur aangetast zijn, een bundeling kan gerealiseerd worden om te komen tot een nieuw landschap dat de aanwezige kenmerken van het oorspronkelijke landschap, de reeds toegevoegde infrastructuur (een autosnelweg, op- en afrittencomplex, overbrugging door lokale wegenis, kruising met een HS-leiding, ...) combineert met een cluster van windturbines. Dergelijke energielandschappen zijn vanuit de bevoegdheid en de bezorgdheid van de Vlaamse overheid om het aandeel van groene energievoorzieningen relevant op te drijven op vandaag een noodzaak. Op tientallen zorgvuldig geselecteerde locaties werd reeds het bestaansrecht van deze landschappen aangetoond zonder dat daardoor een ontoelaatbare landschappelijke impact werd veroorzaakt, juist omdat voormelde bundeling met grootschalige infrastructuur werd nagestreefd.

...”

Naast de concrete motivering inzake de inpasbaarheid van het project in het landschap, steunt de verwerende partij haar beslissing ook op de maatschappelijke noodzaak van de inplanting van windturbines, in het licht van het Vlaams energiebeleid. De verwerende partij maakt in de bestreden beslissing een belangenafweging waarbij zij tot de conclusie komt “*dat het landschappelijk belang van de zone niet langer opwoog tegen de voordelen voor het Vlaamse energiebeleid en de schaarste aan geschikte inplantingszones*”.

Een dergelijke beoordeling is een loutere opportuniteitsbeoordeling en behoort tot de wettelijk toegekende appreciatiebevoegdheid van de vergunningverlenende overheid. De Raad is niet bevoegd om zich over de opportuniteit van de bestreden beslissing uit te spreken. Zoals hoger reeds gesteld is de Raad in de uitoefening van het hem opgedragen wettigheidstoezicht, enkel bevoegd na te gaan of de administratieve overheid de haar ter zake toegekende

appreciatiebevoegdheid naar behoren heeft uitgeoefend, met name of zij is uitgegaan van de juiste feitelijke gegevens, of zij deze correct heeft beoordeeld en of zij op grond daarvan in redelijkheid tot haar besluit is kunnen komen.

De verzoekende partijen tonen niet aan dat de feitelijke gegevens waarop de bestreden beslissing steunt onjuist zijn en zoals hoger reeds gesteld, houdt het feit dat de verwerende partij in het verleden een ander standpunt heeft ingenomen niet in dat de bestreden beslissing kennelijk onredelijk is. Uit de bestreden beslissing blijkt duidelijk waarom en op grond van welke met de ruimtelijke ordening verband houdende feitelijke en rechtens aanvaardbare overwegingen de verwerende partij tot de beslissing komt dat het aangevraagde verenigbaar is met de goede ruimtelijke ordening, en meer bepaald met het aspect 'landschap'.

2.6

Het vertrouwensbeginsel is de materiële component van het rechtszekerheidsbeginsel volgens hetwelk een recht voorzienbaar en toegankelijk moet zijn, zodat de rechtzoekende in staat is zijn rechtshandeling op voorhand in te schatten en waarbij deze moet kunnen vertrouwen op een zekere standvastigheid bij het bestuur. Het vertrouwensbeginsel betekent dat de rechtzoekende, voortgaande op eerdere houdingen of door een overheid ingenomen standpunten die in een concreet geval zijn gedaan, op een bepaalde uitkomst mag vertrouwen.

Het vertrouwensbeginsel is het beginsel van behoorlijk bestuur krachtens hetwelk de burger moet kunnen vertrouwen op een vaste gedragslijn of beleidsregel van de overheid.

Het vertrouwensbeginsel kan enkel geschonden zijn wanneer eenzelfde overheid op een niet te verantwoorden wijze terugkomt op een vaste gedragslijn, of op toezeggingen of beloften die zij in een bepaald concreet geval heeft gedaan.

Het feit dat de verwerende partij in het verleden aanvragen voor de oprichting van windturbines heeft geweigerd, kan niet worden beschouwd als een door de verwerende partij geschapen rechtszekerheid om daaropvolgende gelijkaardige vergunningsaanvragen in de toekomst niet te vergunnen. Zoals hoger reeds gesteld kan een vergunningverlenende overheid haar standpunt ten opzichte van vroegere beoordelingen immers wijzigen, voor zover dit standpunt volgt uit een nieuw onderzoek van de feitelijke gegevens en dit standpunt niet berust op onjuiste gronden. Deze vaststelling op zich volstaat reeds om de ingeroepen schending van het vertrouwensbeginsel te verwerpen.

Het middel wordt verworpen.

OM DEZE REDENEN BESLIST DE RAAD VOOR VERGUNNINGSBETWISTINGEN

1. Het verzoek tot tussenkomst van de nv ELECTRABEL is ontvankelijk.
2. De Raad vernietigt de beslissing van de verwerende partij van 25 februari 2013, waarbij aan de tussenkomende partij de stedenbouwkundige vergunning wordt verleend voor het oprichten van 7 windturbines parallel aan de E40 te Nevele en Aalter op de percelen gelegen te 9880 Aalter, Cromekestraat, Boerestraat, Dalestraat, Gaverestraat, Nevelestraat, Rostraat en Wulphoek, met als kadastrale omschrijving afdeling 5, sectie B, nummer 701 Aalter, afdeling 1, sectie A, nummers 139, 147, 226, 261, 307 Nevele en afdeling 3, sectie A, nummer 959 Nevele.
3. De Raad beveelt de verwerende partij een nieuwe beslissing te nemen over de aanvraag van de tussenkomende partij en dit binnen een vervaltermijn van 4 maanden te rekenen vanaf de betekening van dit arrest.
4. De Raad legt de kosten van het beroep, bepaald op 700 euro, ten laste van de verwerende partij.
5. De Raad legt de kosten van de tussenkomst, bepaald op 100 euro, ten laste van de tussenkomende partij.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare zitting op 26 juli 2016, door de Raad voor Vergunningsbetwistingen, tweede kamer, samengesteld uit:

Hilde LIEVENS, voorzitter van de tweede kamer,

met bijstand van

Ingrid VAN AKEN, toegevoegd griffier.

De toegevoegd griffier,

De voorzitter van de tweede kamer,

Ingrid VAN AKEN

Hilde LIEVENS